

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Юридичний факультет

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра публічного управління та адміністрування

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

«Допущено до захисту»

В.о. завідувача кафедри публічного
управління та адміністрування,
д. держ. упр., професор

Володимир ЄМЕЛЬЯНОВ

« ____ » _____ 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

магістр

(ступінь вищої освіти)

на тему:

**РОЛЬ ОФШОРНИХ ЗОН В ГЛОБАЛЬНІЙ СВІТОВІЙ
ЕКОНОМІЦІ**

Керівник:

д. держ. упр., професор

Андріяш Вікторія Іванівна

(вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент:

ст. викладач

Верба Світлана Миколаївна

(посада, вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Виконав:

студентка VI курсу групи 636МЗ

Насирова Ольга Олександрівна

(П.І.Б.)

Спеціальності:

281 «Публічне управління та
адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

ОПП:

«Державна служба»

Миколаїв – 2025 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОФШОРНИХ ЗОН....	8
1.1. Поняття, сутність та передумови виникнення офшорних зон.....	8
1.2. Роль та наслідки функціонування офшорних зон у світовій економіці.....	15
РОЗДІЛ 2. ОФШОРНІ ЮРИСДИКЦІЇ В НОВІЙ МОДЕЛІ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	28
2.1. Особливості діяльності відомих офшорних юрисдикцій.....	28
2.2. Фінансово-правове регулювання діяльності офшорних компаній.....	35
РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОФШОРІВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	46
3.1. Проблеми функціонування офшорних зон та впровадження офшорних юрисдикцій на території України.....	46
3.2. Розвиток співробітництва з офшорними зонами для України.....	54
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	80

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

BEPS – Base erosion and Profit Shifting (міжнародний проект Організації економічного співробітництва)

COVID-19 – коронавірусна інфекція 2019 року

CRS – Загальний стандарт звітності

G20 – Група двадцяти

IOTA – Intra-European Organisation of Tax Administrations

ЄС – Європейський Союз

КВЕД – Класифікація видів економічної діяльності

КІК – контрольована іноземна компанія

МВФ – Міжнародний валютний фонд

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку

ОЗ – офшорна зона

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ПІІ – Прямі іноземні інвестиції

ТНК – Транснаціональна корпорація

ФАТФ, FATF – Financial Action Task Force (Група розробки фінансових заходів щодо боротьби з відмиванням грошей)

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні розвиток світової економіки характеризується стрімкою «офшоризацією» та, відповідно, різким посиленням суперечливого впливу офшорів на стан світових ринків та міжнародних економічних взаємовідносин. Крім того відбувається тривале розширення кола країн і територій, що оголосили про свій офшорний статус (головним чином країни, що розвиваються), різко збільшилася кількість ділових структур, зареєстрованих на цих територіях (офшорних компаній і фондів, трастів, секретарських компаній тощо), значно зріс перелік наданих ними послуг. Офшорний бізнес почав активно проникати в нові сфери економічної діяльності та на нові ринки, насамперед – на раніше закриті ринки пострадянських країн. Одночасно відбулося помітне вдосконалення самих методів ведення офшорного бізнесу, ускладнилися його форми та структура. Як наслідок, незважаючи на природу офшорних операцій, що мало відчутна, їхня роль у міжнародних економічних взаємовідносинах вже давно перестала бути маргінальною. Офшори складають у сукупності масштабний сектор світової економіки, що динамічно зростає, глибоко залучений до роботи світових фінансових ринків. Більше того, в умовах системних зрушень у світовому господарстві цей сектор формує серйозні виклики і для національних урядів, і для міждержавних об'єднань. Після серії політичних і корпоративних скандалів початку 2000-х років у міжнародному співтоваристві різко посилюється занепокоєння, що за лаштунками глобальної економіки формуються приховані, але потужні механізми здійснення фінансової влади.

Крім того, актуальність роботи зумовлюється також тим, що її проблематика, незважаючи на безліч матеріалів прикладного характеру, не отримала у вітчизняній науковій літературі повноцінного теоретичного висвітлення, а багато важливих змін, що з'явилися останніми роками у світі

офшорів та у сфері їх міжнародного регулювання, не розглянуті в літературі взагалі. Крім того, розробка цієї теми ніколи не велася у зв'язку з проблемою оптимальної інтеграції нашої держави в глобальну економіку (в тому числі через експорт капіталів, механізм вільних зон, розвиток мережевої транскордонної кооперації та ін.) і в контексті завдання удосконалення відповідних напрямів національної економічної політики і норм національного законодавства.

Теоретичною основою дослідження послужили праці вітчизняних і зарубіжних науковців, роботи експертів у галузі фінансового й податкового планування, доповіді та огляди міжнародних організацій, а також інформаційні видання фірм, що спеціалізуються на наданні офшорних послуг. Над питанням офшоризації в глобальній економіці працювали такі науковці, зокрема: В. Андріяш, Л. Антонова, О. Бозуленко, О. Євтушенко, В. Ємельянов, І. Галкін, В. Вол, Н. Громадська, О. Баймуратов, М. Панфілов, О. Артюх, Т. Муренко, В. Масюк, А. Чкан, І. Леган, І. Супрунова, М. Шкурат, Г. Кукель, Л. Штефан, В. Мазур, Д. Косе, О. Челяк та інші. Під впливом нових факторів і подій у сучасному світі ця тема потребує додаткового наукового дослідження.

Нормативна база представлена нормами Конституції й законів України, міжнародно-правовими нормативно-правовими актами, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України та відомчими нормативними актами, що регламентують регулювання офшорних механізмів в Україні та закордоном.

Емпірична база дослідження представлена статистичними та аналітичними матеріалами регламентації процесів функціонування офшорних зон.

Об'єктом дослідження є офшорний сектор глобальної світової економіки.

Предметом дослідження є особливості процесів формування та функціонування офшорного бізнесу в міжнародному економічному середовищі.

Метою дослідження – є аналіз особливостей функціонування офшорних зон у світовій економіці.

Для досягнення поставленої мети в роботі поставлені такі **завдання**:

- проаналізувати поняття, сутність та передумови виникнення офшорних зон;
- охарактеризувати офшорні юрисдикції в новій моделі світової економіки;
- здійснити оцінювання тенденцій розвитку офшорів у світовій економіці;
- запропонувати шляхи вдосконалення розвитку співробітництва з офшорними зонами для України.

Методологією дослідження були загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, які об'єднані системним підходом, що дозволило з'ясувати сутність досліджуваних явищ і процесів з урахуванням взаємозв'язків, які між ними виникають; методи наукового пізнання (діалектичний метод), так і приватні методи теоретичного аналізу (історичний, порівняльний та факторний), а також комплексний та критеріальний підходи, проблемно-хронологічний принцип дослідження, методи диференціації, класифікації та узагальнення; методи аналізу і синтезу, дедукції та індукції, які використовувалися під час визначення особливостей фінансово-правового регулювання офшорних механізмів і при розробці пропозицій щодо його вдосконалення.

Наукова новизна дослідження полягає в аналізі сучасного стану розвитку та функціонування офшорного бізнесу в Україні та світі; визначенні тенденцій та перспектив використання офшорних механізмів; діагностиці фінансово-правового аспекту офшорних механізмів; розробці рекомендацій щодо вирішення проблеми відтоку капіталу в офшори. Вказане дає

можливість стверджувати, що світовий офшорний бізнес, пройшовши певний історичний шлях розвитку, межі ХХ-ХХІ століть став потужної економічної силою, що відчутно впливає на процеси, що відбуваються в міжнародних економічних взаємовідносинах. Глобальне охоплення, якого набула сьогодні діяльності офшорів, широта та частота їх використання у фінансово-економічних операціях посилюють підстави вважати світ офшорного бізнесу самостійним сектором світової економіки, глибоко залученим до роботи світових фінансових ринків.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в науково-дослідній сфері ці результати можуть бути основою для подальшого розв'язання проблемних аспектів ролі офшорних зон в глобальній світовій економіці, як в Україні, так і за кордоном. Висновки, пропозиції та рекомендації, викладені в роботі, можуть бути використані для удосконалення економіко-правового середовища міжнародного бізнесу.

Результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі при підготовці курсів та спецкурсів з проблем місцевого самоврядування та публічного управління в Україні, зокрема, при підготовці курсів «Публічна політика», «Публічне управління», «Управління публічними фінансами» тощо.

Апробація результатів дослідження. Матеріали магістерської роботи стали підґрунтям для написання тез доповідей на конференцію «Ольвійський форум-2025» на тему «...» та «Могилянські читання-2025» на тему «...».

Обсяг і структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОФШОРНИХ ЗОН

1.1. Поняття, сутність та передумови виникнення офшорних зон

Історія свідчить, що людство завжди намагалося активізувати міжнародну торгівлю і долучити іноземний капітал за рахунок створення на частині власних територій особливих, сприятливих у податковому відношенні умов господарювання. В багатьох наукових роботах відзначається, що офшорні схеми застосовували ще фінікійські та грецькі купці. Офшорні центри та зони утворювалися за межами території, на якій здійснювалися оподатковувані операції, переважно, на островах, тобто на відстані від морських узбереж. Прототипом сучасної офшорної юрисдикції стала Швейцарія, у якій були створені центри обміну грошей, розроблена система конфіденційності. В подальшому, ця країна перетворилася на «сховище іноземного капіталу» [3, с. 20].

Прообразом сучасних офшорних юрисдикцій, які мали пільгове оподаткування, що спричинило розвиток підприємницької діяльності на цих територіях, були італійські міста Ліворно та Трієст. Пізніше, близько XVIII століття, прообрази офшорних юрисдикцій почали з'являтися у «британській заморській території, що розташовані півдні Піренейського півострова (Гібралтар), Америці, Бангкоку» [26, с. 9].

Термін «офшорна зона» традиційно пов'язується із «звільненням від оподаткування та легалізацією доходів, отриманих в результаті операцій, що заборонені національним законодавством та на міжнародному рівні» [10, с. 70]. Одночасно, офшор розглядається як «інструмент стимулювання інвестиційної діяльності» [7, с. 23].

В звіті центра податкової політики та адміністрування Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) від 13.04.1998 р. визначено, «офшорна зона або податкове сховище (податковий притулок) має «відповідати наступним критеріям: відсутність податків або мінімальна ставка оподаткування; конфіденційність інформації та недостатня прозорість операцій; відсутність суттєвих вимог до організації бізнесу» [59, с. 23]. За іншими визначеннями, офшорною вважається «територія держави чи частина її території, яка спеціалізується на наданні сприятливого правового режиму іноземним юридичним особам (нерезидентам) або резидентам своєї країни, що включає в себе збереження конфіденційності» (рис. 1.1) [65, с. 552].

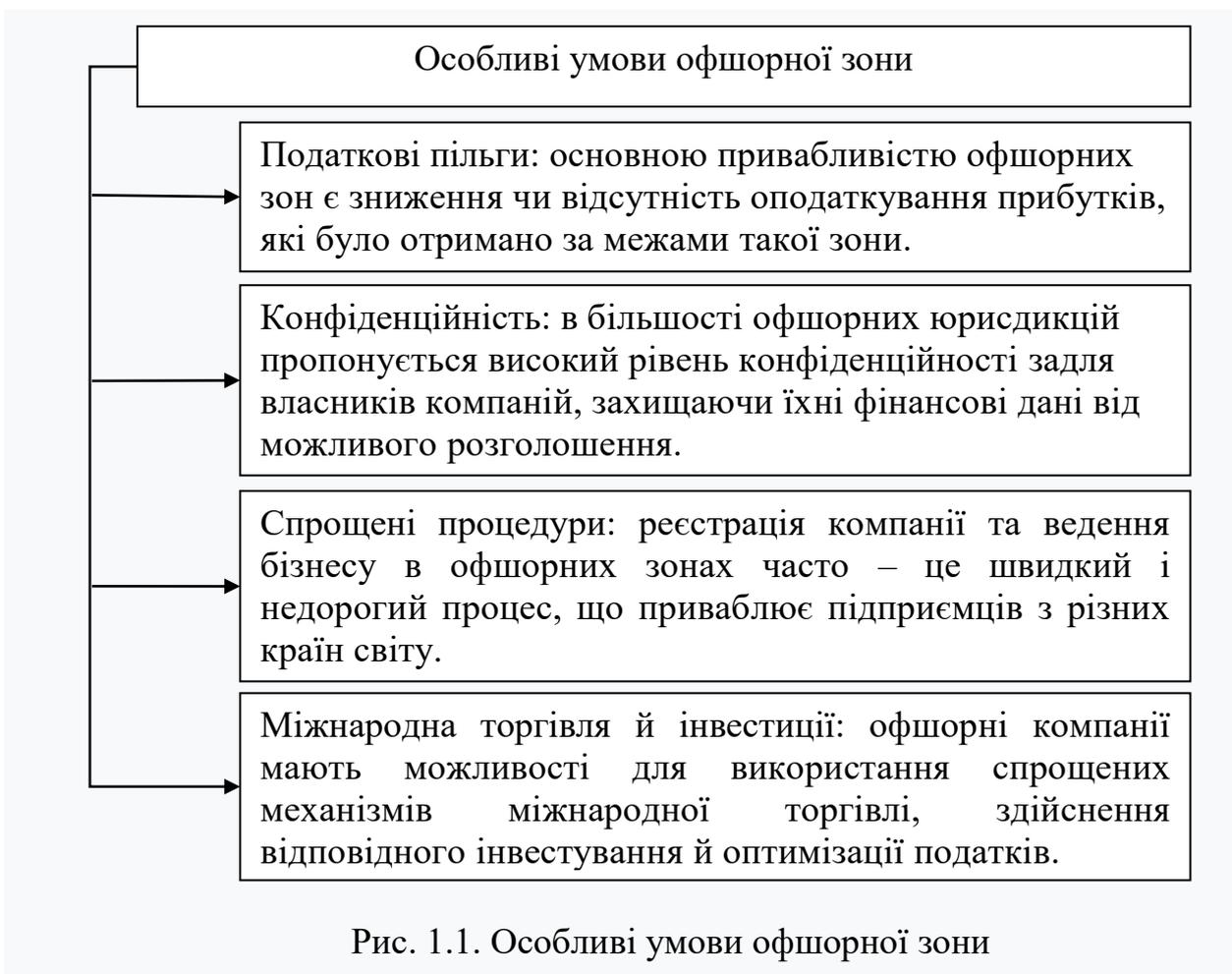

Рис. 1.1. Особливі умови офшорної зони

Варто вказати, що довідникова література здебільшого надає визначення офшорної зони через поняття «країни або особливої території всередині країни, законодавство котрої щодо заснування й оподаткування

фірм орієнтовано здебільшого на міжнародний, а не на внутрішній бізнес» [47].

На думку Д. Коссе офшорна зона – є «одним із видів вільної економічної зони» [23, с. 20]. Крім того дослідник наголошує, що вказані зони «відносяться до сервісних вільно економічних зон, особливістю яких виступає створення для підприємців сприятливих валютних, фінансових, фіскальних режимів, високого рівня комерційної та банківської секретності, лояльності державного регулювання» [23, с. 20]. Також на думку дослідника офшорні зони є «країнами, в яких учасники певних фінансових і кредитних операцій не є її резидентами, але на території якої вони укладають й реалізують відповідні угоди. За таких умов учасники вказаних угод мають можливість користуватися особливими правовими й податковими статусами, з одночасною наявністю заборони офшорним компаніям вести діяльність на території країни реєстрації» [23, с. 21].

На думку О. Бозуленко офшорні зони (чи податкові гавані) – є «специфічними інструментами стимулювання інвестиційної діяльності й збільшення обсягів надходжень до бюджетів певних депресивних територій, економічний ефект від якого спирається на явище зростання державних доходів завдячуючи розширенню податкової бази (використанню її особливого виду доходів, отриманих лише від здійснення зовнішньої економічної діяльності) та мінімізації величин податкового навантаження; доходами від офшорного бізнесу в певних податкових гаванях, що складають майже половину обсягів державних бюджетів» [4, с. 52].

Дослідники М. Баймуратов та О. Зоріна вважають, що «офшорна юрисдикція» – є «особливою правомочністю держави в сфері оподаткування, здійснюваною нею на всій своїй території (чи на окремій її частині), внаслідок чого на вказаній території починає діяти особливий податковий режим, а також режим таємності інформації щодо проведення фінансових операцій, що поширюються на офшорні компанії, за умов дотримання ними

встановлених нормами законодавства країни реєстрації певних вимог» [3, с. 20].

Крім того, офшорна зона трактується як «зона, в якій діють спеціальні правила, економічно більш сприятливі, ніж для компаній, які здійснюють свою підприємницьку діяльність на території юрисдикції, резидентами якої вони є» – визнається офшорною юрисдикцією, а підприємство вважається офшорним, у разі коли воно «здійснює діяльність в межах юрисдикції, не перебуваючи під податковим контролем» [2].

Вважається, що термін «offshore» (дослівний переклад – поза берегом) з'явився в американській пресі наприкінці 50-х років ХХ ст. у зв'язку із «утворенням фінансової структури, що звільнилася від оподаткування завдяки місце розташуванню поза межами США» [8]. Йшлося про фінансової організації, що уникла урядового контролю шляхом географічної вибірковості. Іншими словами, компанія перемістила діяльність, яку уряд США бажав контролювати та регулювати, на територію з сприятливим податковим кліматом. Таким чином, термін «офшор» включає не лише юридичне поняття, а й економіко-географічне. Варто наголосити, що офшорні схеми не є сучасним явищем, їх використовують ще з часів стародавніх Афін, коли було введено двовідсотковий імпорнтний та експортний податок. Задля уникнення сплати податків грецькі та фінікійські купці почали об'їжджати територію Афін за двадцять миль. Незабаром як податкові притулки стали виступати прилеглі дрібні острови, куди завозилися без сплати мит та податків контрабандні товари.

У ХХ столітті можна визначити декілька періодів становлення й «процвітання» offshore business.

Перший період припадає на 1920-1930 рр. У цей час економічно розвинені країни ввели високі ставки податків із доходів своїх громадян, включаючи доходи від іноземних інвестицій. Це, в свою чергу, призвело до намагання зменшити сплату податків. Початком стало створення фіктивних організацій як суб'єктів права, що мають власну правоздатність, та які

існували тільки на папері, та запровадження правових маніпуляцій під час визначення поняття доходу. У ці роки розпочалось застосування Нормандських та Багамських островів, Панами з метою приховування доходів громадян та юридичних осіб із використанням «холдингових компаній». Доходи, отримані за рахунок міжнародних інвестицій, та підприємництва спрямовувалися через «організації (товариства, установи тощо), які реєструвалися у податково-привабливих юрисдикціях» [57].

Початок другого періоду існування офшорного бізнесу припадає на 1941-1946 рр., але під час глобального збройного конфлікту, що тривав від 1 вересня 1939 року до 2 вересня 1945 року, використання офшорів було обмеженим. А після закінчення війни почала відновлюватися світова економіка і частота використання офшорних юрисдикцій постійно збільшувалася. Значного розвитку офшорний бізнес набув під час третього періоду у 1960-х роках. Однією з причин зростання «попиту» на офшорні зони в 60-х роках стало «якісно новий зміст економічної інтеграції, якого вона набула внаслідок розвитку міжнародних ринків кредитного та виробничого капіталу» [57].

Загально відомий факт, що ОЕСР (organization for Economic Cooperation and Development), що на сьогодні включає 38 країни-члени та країн «великої двадцятки» (G20), здійснює проект BEPS (від англ. – «Base Erosion and Profit Shifting») з розроблення заходів протидії розмиванню податкової бази та виведення прибутку за кордон.

Ініціатива країн G20 обумовлена потребою розроблення багатостороннього механізму протидії податковому плануванню, спрямованому на зменшення податкової бази та переміщення оподаткованого прибутку до юрисдикцій з більш сприятливими режимами оподаткування. Розробкою відповідних заходів займається Комітет ОЕСР з фіскальних питань через 6 робочих груп. Україна не є членом ОЕСР/ G20, але може брати участь у діяльності робочих груп і регіональних представників

податкових органів завдяки тому, що є членом Європейської організації податкових адміністрацій (ІОТА).

На момент прийняття Указу Президента України № 180/2016 від 28 квітня 2016 р. «Про заходи щодо протидії зменшенню податкової бази і переміщенню прибутків за кордон» відпрацьованими були 6, 7, 13 та 15 кроки, відповідно, «Зловживання при застосуванні податкових конвенцій», «Штучне уникнення статусу постійного представництва», та «Багатосторонній інструмент для внесення змін у двосторонні угоди». Відповідно до Указу Президента України №180/2016 від 28 квітня 2016 року було створено робочу групу для підготовки законопроектів з питань протидії зменшенню податкової бази і переміщенню прибутків за кордон з урахуванням міжнародних ініціатив ОЕСР.

Offshore companies в економіці України з'явилися з моменту набуття її незалежності, тобто у 1991 р., коли вітчизняні підприємницькі структури почали реєструвати дочірні компанії за межами України в юрисдикціях з низьким рівнем оподаткування. В офшорних зонах на той час максимально була спрощена процедура реєстрації підприємства та звітування, в окремих зонах звітування взагалі було відсутнє. Крім того, були відсутні, або деякі незначні вимоги до формування статутного капіталу та його обсягів.

В таких зонах сплата податків замінювалась щорічним фіксованим митом, яке не залежить від обсягів реалізації товарів (робіт, послуг). Використання вітчизняними бізнес-структурами офшорних компаній в процесі здійснення ними господарської діяльності на території України негативно впливало на економіку. Головним чином, це проявлялось через «втрати доходів бюджетів України різного рівня та супроводжувалось витоком фінансових ресурсів з національного господарства і сприяло розвитку тіньового сектору економіки» [43].

Отже, можемо говорити про наявність певних характеристик офшорної діяльності як економічної категорії, зокрема:

- органічна складова параметрів просторового та розширеного відтворення в частині створення (генерації) прибутків та їх розподілу і витрачання шляхом здійснення підприємницької діяльності, а також легалізації доходів, набутих злочинним шляхом (виробництво та торгівля зброї, наркотичних препаратів, фінансування тероризму тощо);
- багаторівневий характер: місце реєстрації, місце здійснення операційної діяльності, ступінь субординації (координації діяльності) із материнською компанією (форма та умови заснування);
- відповідність структурі процесів генерації прибутку, його перерозподілу та напрямам витрачання, а також циклам економічної (ділової) активності на макро- і мікрорівнях із відповідною реакцією на заходи щодо деофшоризації економіки у певній юрисдикції;
- завершеність економічного обігу в частині координації і гармонізації грошових потоків з метою максимізації прибутків;
- форми організації ведення підприємницької діяльності в умовах відмінностей режимів оподаткування у різних юрисдикціях;
- забезпеченість фінансування розвитку підприємства (компанії, групи компаній та інших форм об'єднань суб'єктів підприємництва) з метою максимізації прибутку за рахунок мінімізації податкових зобов'язань, а також, в окремих випадках, легалізації доходів, набутих злочинним шляхом [5];
- синхронізація та гармонізація грошових потоків підприємницьких структур для цілей генерації та максимізації прибутків, оптимізації їх розподілу та витрачання;
- максимізація прибутку за рахунок його виведення у юрисдикції із найбільш сприятливим режимом оподаткування, а також легалізація доходів, набутих злочинним шляхом;
- показники прибутку на всіх рівнях організації підприємницької діяльності, рівень податкового навантаження на підприємство, наявність

доходів, набутих злочинним шляхом, а також фінансування діяльності, забороненої Міжнародним правом.

Таким чином, офшорні зони це – держави або їх частини, в яких діє нульовий або пільговий режим оподаткування. Особливістю, яка відрізняє офшорні зони від інших, є те, що на ці території залучається тільки іноземний капітал, а власники підприємств, зареєстрованих в офшорних зонах, зобов'язані здійснювати свою діяльність тільки за межами офшорної зони.

1.2. Роль та наслідки функціонування офшорних зон у світовій економіці

Слід наголосити, що розвиток економічної активності в офшорних зонах обумовлюється впровадженням нових інформаційних технологій управління та розрахунків, що дозволяє встановлювати та здійснювати управління фінансовими ресурсами в інтерактивному режимі і є характерною ознакою становлення та розвитку цифрової економіки.

Для переведення фінансових ресурсів за межі юрисдикції, у тому числі для цілей податкового планування, в результаті якого відбувається розмивання бази оподаткування прибутку підприємств, підприємницькі структури використовують різноманітні схеми. Найбільшого поширення набули: лізингова, агентська, давальницька схема, а також схеми експорту, імпорту, володіння активами, продажу бізнесу, використання нематеріальних активів.

Лізингова схема застосовується для виведення фінансових ресурсів за межі країни шляхом виплати лізингових платежів на користь лізингодавця, який зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності у офшорній зоні. В подальшому, виведені фінансові ресурси за межі країни можуть бути

реінвестованими в економіку тієї ж самої країни, або використовуватися для фінансування відповідних проектів у інших країнах.

За агентською схемою офшорна компанія доручає резиденту (агенту) здійснити купівлю та продаж товарів (робіт, послуг) у юрисдикції, резидентом якої є такий агент, за мізерну винагороду, наприклад, 0,5% вартості угоди, які і підлягають оподаткуванню за місцем реєстрації агента. Відповідно, офшорна компанія здійснює фінансове забезпечення цих операцій. Як правило, такі угоди організуються та здійснюються за участю третіх осіб, що дозволяє уникнути безпосереднього контакту агента із офшорною компанією і укладаються із резидентами країн, між якими застосовуються угоди про уникнення подвійного оподаткування, а також з урахуванням переліку офшорних зон, офіційно затвердженого у юрисдикції, резидентом якої є агент. Щодо України, то найбільш популярними є угоди такого змісту із резидентами Великобританії, Чехії та Кіпру.

У випадку передачі у власність активів заздалегідь зареєстрованого трасту, припустимо, у європейській країні, матеріальні цінності продаються офшорній компанії, яка їх придбає на кошти такого трасту. Така офшорна компанія може бути засновником цього трасту. В той же час, активи трасту (наприклад, рухоме та нерухоме майно, земля, депозити та боргові зобов'язання) можуть купуватися резидентом. Означені операції здійснюються залежно від певних завдань бізнес-структури, тобто, введення чи виведення грошових коштів із конкретної юрисдикції. Одним із варіантів схеми передачі у власність активів може бути придбання акцій (паїв) компанії, зареєстрованої у офшорній зоні. В подальшому, кошти вертаються в економіку, але у вигляді позики під конкретні відсотки, які дозволяють мінімізувати об'єкт оподаткування прибутку підприємств.

Offshore companies також реєструють право інтелектуальної власності. Таку власність офшорні компанії передають користувачеві через транзитну компанію на умовах субліцензії. Найчастіше, використовуються

підприємства Нідерландів, оскільки у цій країні не застосовується податок на роялті, що стягується при виплаті на користь власника.

Offshore companies також використовуються при виробництві продукції з давальницької сировини. Тобто, offshore companies придбає продукцію на території України та передає її на переробку виробничій компанії резиденту України, в подальшому, спрямовуючи готову продукцію на експорт. Умови угоди на виробництво продукції з давальницької сировини узгоджуються таким чином, щоб мінімізувати податкові зобов'язання виробничої компанії – резидента України.

При імпорті (експорті) через офшорну зону підприємство штучно завищує або знижує вартість поставки товарів (робіт, послуг) залежно від завдань – мінімізувати зобов'язання зі сплати податку на прибуток підприємств, або митних платежів.

Світова мережа офшорних зон складається із 4 груп. Офшори Карибського басейну обслуговують підприємства «Південної та Північної Америки. Європейська офшорна зона обслуговує країни Європи. Підприємства країн Близького Сходу обслуговують офшори Перської затоки, а офшори Південно-Східної Азії (Гонконг, Сінгапур та ін.) обслуговують країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону» [62].

Одночасно, offshore розділяють за ознаками змісту та переліку пільг і преференцій. Класичні офшорні зони (наприклад, БВО, Багамські та Сейшельські острови, Беліз, Маврикій, Невіс, Панама та ін.) – це невеликі країни «третього світу».

До другої групи належать країни із пільговим податковим законодавством для нерезидентів.

Третя група країн за формальними ознаками не належить до офшорів, проте застосовує пільгове оподаткування для окремих операцій, груп інвесторів тощо. Застосування офшорних компаній у підприємницькій діяльності світовою спільнотою визнається недобросовісною податковою конкуренцією та злочинною діяльністю в сфері відмивання грошей.

Ряд міжнародних організацій, зокрема, ООН, ОЕСР та ФАТФ, приділяють багато уваги «анти офшорній діяльності та ліквідації означених проявів у підприємницькій діяльності, у тому числі, шляхом відкриття банківської таємниці, удосконалення інформаційного обміну податковою інформацією, підвищення прозорості підприємницької діяльності» [56, р. 4].

Відповідно до рекомендацій ОЕСР (Конвенція ОЕСР «Про взаємну допомогу у податкових справах») у податкові системи країн-учасниць ОЕСР, а також країн, що ратифікували означену Конвенцію, впроваджуються правила, які усувають податкову дискримінацію, у тому числі, на основі спрощення доступу податкових органів до банківської таємниці, податкових угод та міжнародного співробітництва органів податкової служби [16]. Співробітництво податкових служб різних країн здійснюється у вигляді:

- інформаційного обміну, включаючи проведення одночасних податкових перевірок та участь у перевірках за кордоном;
- допомоги по стягненню податків, включаючи заходи щодо забезпечення такого стягнення;
- обміну документами.

Анти офшорне регулювання здійснюється на трьох рівнях:

- глобальний (ОЕСР, МВФ, ООН, ФАТФ);
- регіональний (в рамках співдружності країн, наприклад ЄС);
- двосторонній (на основі підписання міждержавних угод).

Усі заходи щодо деофшоризації, в кінцевому рахунку, спрямовані на:

- запобігання використанню офшорів для несумлінного податкового планування і зниження рівня оподаткування окремих їх компаній і громадян;
- зміцнення податкової бази держав за рахунок податкових платежів з доходів, одержуваних в офшорних зонах;
- підвищення стабільності транскордонного руху коштів і зниження впливу офшорного спекулятивного капіталу на національні фінансові ринки;
- зниження рівня анонімності бенефіціарів офшорних компаній і проведених ними операцій [15].

У сучасному світі офшорні центри відіграють істотну роль. Вони не тільки мають легальну зацікавленість, але й є елементом злочинних задумів з огляду на високий рівень конфіденційності та умову анонімності банківських рахунків. Наведені вище твердження та швидкий розвиток офшорних фінансових центрів не дають змоги такими ж темпами оновлювати теоретичну базу з цього питання, що зумовило актуальність досліджуваного питання.

Поняття «*офшорний фінансовий центр*» з'явилося у 80-х роках ХХ століття та було введено Міжнародним валютним фондом (МВФ) для позначення «територій, де основна частина операцій у фінансовому секторі по обидва боки балансу відбувається з фізичними особами або підприємствами, які не є резидентами офшорного фінансового центру» [29].

За визначенням ОЕСР офшорний фінансовий центр – це «країна або юрисдикція з фінансовими центрами, що складаються з фінансових установ, які мають справу переважно з нерезидентами і/або в іноземній валюті в масштабі, який є непропорційним розміру економіки приймаючої країни. Нерезиденті, або контрольовані, інститути відіграють значну роль у таких фінансових центрах» [32].

Виходячи з аналізу наукової праці, можемо виділити такі основні критерії віднесення території до офшорного центру:

- 1) операції мають вестися нерезидентами, що не мають права здійснювати діяльність у країні реєстрації;
- 2) законодавство й корпоративні стандарти мають будуватися з урахуванням максимального полегшення діяльності нерезидентів;
- 3) має бути забезпечений відповідний режим секретності, а також гарантована конфіденційність фінансової діяльності;
- 4) мають бути забезпечені пільгові режими оподаткування тощо [20].

На сьогодні глобальну мережу офшорних центрів розподілено по континентам достатньо нерівномірно – 7 офшорних центрів розташовано в

Північній Америці, 25 – у Південній та Центральній Америці, 28 – в Європі, 19 – в Азії, 7 – в Африці та 14 – в Океанії (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Географічне розташування центрів офшорів *

Групи	Основні центри
Група офшорних зон Карибського басейну, що обслуговує країни Північної і Південної Америки	о. Ангілья, о. Аруба, о-ви Антигуа і Барбуда, Співдружність Багамських о-вів, о. Барбадос, Беліз, Бермудські о-ви, Британські Віргінські о-ви, о. Гренада, Домініка, Нідерландські Антильські о-ви, Республіка Панама, Кайманові о-ви, Коста-Ріка, Нова Зеландія, о-ви Сент-Вінсент і Гренадіни, Федерація Сент-Кітс і Невіс, о-ви Теркс і Кайкос.
Європейська офшорна зона, що включає в себе материкові країни, прибережні анклави та острівні країни, розташовані недалеко від Лондона;	Країни і території Західної Європи, де розташовуються офшорні центри, поділяються на території з пільговими та помірним оподаткуванням. До першого типу відносяться Ірландія, Гібралтар і розташовані поблизу Великобританії острова Мен, Гернсі, Джерсі, адерного і Сарк
Офшорна зона Персидської затоки, що обслуговує нафтовидобувні країни Близького Сходу;	Ліван, ОАЕ, Бахрейн
Офшорна зона Південно-Східної Азії – Гонконг, Сінгапур, Вануату та Науру – група держав Азіатсько-Тихоокеанського регіону.	офшорні центри розташовуються на островах і архіпелагах з вигідним географічним положенням, розвинутими транспортними і телекомунікаційними мережами, поблизу великих міжнародних фінансових і торгових центрів. Офшорні центри, що виникли в 1970-і рр., Діють в Бахреїні, Гонконгу, Малайзії (острів Лабуан), Сінгапурі та Океанії (Західне Самоа, Науру, Вануату, острови Кука).
Офшорні зони в Африці	Центри розташовані в Ліберії, Маврикії, на острові Майдера і Канарських островах.

Джерело: розроблено автором за даними [55]

Офшорні зони здебільшого зосереджено в декількох точках земної кулі:

- Карибському басейні – Багамських, Віргінських, Кайманових, Барбадос і Гренада островах;
- Середземномор'ї – Андоррі, Гібралтарі, Монако, Кіпрі;
- Європі – Швейцарії, Люксембургу, Ліхтенштейну, о-вах Гернси, Джерсі й Мен, Сан-Марино, Ірландії;
- Арабських країнах – Лівані, ОАЕ, Бахреїні;
- Африканському регіоні – Сейшельських островах, Ліберії;
- Азіатсько-Тихоокеанському регіоні – Китаї, Гонконгу, Сінгапурі, Малайзії, Філіппінах.

Основними цілями створення офшорних зон є:

по-перше – економічні цілі: залучення іноземних коштів (прибутки від офшорного бізнесу часто є основним видом джерел фінансових ресурсів країни); покращення інвестиційної привабливості; запровадження новітніх технологій і прискорення розвитку країни загалом;

по-друге – соціальні цілі: збільшення зайнятості населення за рахунок робочих місць в офшорних компаніях; перейняття світового досвіду управління компаніями;

по-третє – зовнішньополітичні цілі: близькість до центрів ділової активності; вихід на міжнародну арену в особі важливого «плацдарму» для інших країн тощо.

Також існує доволі тісний взаємозв'язок між тим, що потрібно зробити, щоб в офшорну зону зайшли іноземні компанії, та цілями її створення, оскільки позитивні наслідки від проведення реформування будуть відігравати важливу роль і без іноземних компаній у новостворених офшорних зонах.

На сучасному етапі розвитку світового фінансового ринку офшорні зони починають відігравати все більшу роль. Згідно деяких оцінок вони вже здійснюють обслуговування близько 50 % всього світового капіталу. Сучасною особливістю офшорних зон є те, що норми законодавства більшості країн створює необхідні умови для часткового чи повного

звільнення від податків компаній нерезидентів. Крім того, для них існує окремий пільговий режим за умов, що вони не здійснюють власну діяльність на території країн, де є зареєстрованими, в іншому разі компанію позбавляють статусу та пільг. Офшорні зони створюються з метою залучення іноземного капіталу до регіонів зі слабо розвинутою економікою. Тим самим сприяючи їх економічному розвитку, частковому підвищенню рівня зайнятості населення (адже будь-яка компанія потребує офісних працівників) тощо. До того ж, на території офшорної зони активно розвивається «інфраструктура й всебічно забезпечується надійність функціонування зв'язку, адже це є однією з найголовніших ознак зони» [21].

Діяльність офшорних зон розповсюджена на таких територіях, як Гонконг, Сінгапур, Кіпр, Гібралтар, Люксембург тощо. Переважно це країни, що існують за рахунок туристичного бізнесу. Головним суб'єктом діяльності в офшорній зоні є офшорна компанія. Підприємець, який володіє нею має намір отримати вищі прибутки за рахунок низької податкової ставки. Більшість зон не вимагають пред'явлення бухгалтерських звітів, отже, можна платити фіксовану суму податків. Процедура реєстрації іноземної компанії спрощена, що дозволяє суттєво зекономити час. Також офшорні компанії можна використовувати для укладання угод, збереження конфіденційності та своєрідної втечі від податків країни, де проводиться основна діяльність.

Крім того, у offshore зонах відсутні валютний контроль та обмеження, що стосуються переміщення капіталу. Зменшуються ризики втрати капіталу, що пов'язані з політичними змінами або економічним крахом, адже офшорні зони створюються в країнах з відносною економічною та політичною стабільністю. Між іншим власник компанії отримує право на володіння житлом за кордоном, дозвіл на роботу та проживання. Незважаючи на це, «завжди існує ризик втрати активів, що належать офшорній компанії» [30].

Власник компанії може зіткнутися з такими проблемами як небажання надання кредиту або підписання контрактів, наприклад з багатьма європейськими фірмами, які дещо сторожко ставляться до офшорних

компаній. Крім того, в деяких країнах діє анти офшорне законодавство, яке забороняє співпрацю з офшорними компаніями, наприклад США, Великобританія тощо. Країна, яка володіє офшорною зоною, забороняє вихід цим підприємствам на внутрішній ринок, тим самим захищаючи власного товаровиробника.

Незважаючи на всі перераховані недоліки такої діяльності, зацікавленість бізнесменів у відкритті даного компаній пояснюється зі стабільністю, яку пропонують офшорні зони, оскільки вони є гарантами захисту інтересів клієнтів. Негативні наслідки ж здебільшого відчуває країна власника офшорної компанії. Насамперед це відтік капіталу закордон та зменшення надходжень в держскарбницю. До того ж, виникає недобросовісна податкова конкуренція й офшорні компанії, ухиляючись від оподаткування, створюють підґрунтя для розвитку тіньової економіки. Між іншим в країні-донорі «скорочується рівень зайнятості населення та погіршуються соціальні процеси» [34].

Від так, офшорні зони є одним з найважливіших проявів розвитку міжнародної економіки. Їх позитивний ефект полягає в прискоренню розвитку відсталих регіонів та підприємницької діяльності. Негативні наслідки проявляються в узаконенні методів уникнення сплати податків і, як наслідок, підтримці процвітання тіньового сектору економіки [68, р. 344].

Позитивний ефект від діяльності офшорних юрисдикцій, який пов'язаний із припливом капіталу, є таким: створення сприятливого інвестиційного клімату та збільшення обсягів інвестування, а відповідно, і позитивних наслідків в економіку країн від капіталовкладень (розвиток фінансових ринків, створення робочих місць, відсутність необхідності контролю за діяльністю офшорних компаній органами влади цих країн). Негативними сторонами діяльності офшорних зон є:

– недобросовісна податкова конкуренція та, відповідно, уникнення від сплати податків;

- нестабільність економіки у зв'язку з перспективою акумуляції в офшорних зонах великих обсягів капіталу;
- відтік капіталу;
- зростання тінізації економіки;
- зростання безробіття в країнах-донорах.

Однак, В. Столяров і В. Островецький стверджують, що «слід виділити і позитивні фактори впливу офшорних зон на глобальну економічну систему, передусім у частині ефективності перерозподілу фінансових ресурсів, прискоренні їх обігу у глобальній економічній системі, зменшення глобального податкового навантаження (так званої саморегуляції світової податкової системи), зниження інвестиційних ризиків. Крім того, офшори сприяють розвитку країн третього світу (зменшується необхідність у наданні фінансової допомоги цим країнам), які переважно використовують ліберальне податкове законодавство, а також сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємницьких структур» [43]. Здебільшого офшорні зони розглядаються як негативне явище, і країни підтримують процес боротьби з ними, але «світова практика показує, що офшорний капітал не зникне в доступній для огляду перспективі» [42]. Самі по собі офшорні зони не є протизаконними, але світ давно зрозумів, що вони починають становити загрозу глобальній економічній політиці, приховуючи в собі величезну кількість нелегально отриманих коштів.

Анти офшорне регулювання здійснюється на чотирьох рівнях:

- глобальному (ОЕСР, МВФ, ООН, ФАТФ);
- регіональному (в рамках співдружності країн, наприклад, ЄС);
- двосторонньому (на основі підписання міждержавних угод);
- внутрішньому (шляхом внесення змін до законодавства) [43].

Ряд міжнародних організацій, зокрема ОЕСР і ФАТФ, приділяють значну увагу боротьбі з офшорними зонами, розробляючи комплекс заходів, які рекомендують до застосування країнам. Великий комплекс дій було здійснено, починаючи з кінця ХХ ст.: прийнято Конвенцію ОЕСР «Про

взаємну адміністративну допомогу у податкових справах», поглиблено AML/CFT процес, введено в обіг чорні списки «податкових притулків» тощо [5].

Однією з важливих новацій у анти офшорній боротьбі стало впровадження Плану ОЕСР/G20 Base erosion and profit shifting (BEPS) – Плану з протидії розмиванню бази оподаткування та переміщення прибутку, який вміщує 15 кроків, необхідних для вирішення питання уникнення оподаткування. BEPS має важливе значення для країн, що розвиваються, через їхню значну залежність від податку на прибуток підприємств, особливо від транснаціональних корпорацій.

Отже, офшорні зони стали важливими компонентом тіньової діяльності, у тому числі в процесі відмивання грошей. Аналіз світової практики ведення міжнародного офшорного бізнесу показує, що більший економічний ефект досягається при налагодженому співробітництві економічно розвиненої країни й офшорної юрисдикції. Обсяги офшорних операцій невпинно зростають, що свідчить, безумовно, про тенденції розвитку офшорного бізнесу в усьому світі. У цілому міжнародними організаціями сьогодні приймаються такі конкретні заходи протидії офшорам: підвищення відкритості та прозорості в офшорах для компаній-нерезидентів, зниження ступеня конфіденційності операцій, що проводяться, введення додаткових норм валютного контролю над цими операціями.

Серед негативних факторів відіграють умови щодо недобросовісної податкової недобросовісної конкуренції; недонадходжень до бюджетів на різних рівнях, що відіграє сприятливий розвиток *shadow economy*, а також витоку фінансових ресурсів з економічної системи. Щодо позитивних моментів, то можна віднести підвищення ефективності перерозподілу фінансових ресурсів, прискорення їх кругообігу у світовій економічній системі, зменшення глобального податкового тягара, зниження інвестиційних ризиків у розвиток країн «*third world*» [36].

Анти офшорне регулювання здійснюється на трьох рівнях: глобальному (ОЕСР, МВФ, ООН, ФАТФ); регіональному (в рамках співдружності країн, наприклад ЄС); двосторонньому (на основі підписання міждержавних угод). Заходи щодо деофшоризації спрямовані на:

- запобігання використанню офшорів для несумлінного податкового планування та розвитку незаконних (злочинних) видів діяльності;
- зміцнення податкової бази держав за рахунок податкових платежів з доходів, одержуваних в офшорних зонах;
- підвищення стабільності транскордонного руху коштів і зниження впливу офшорного спекулятивного капіталу на національні фінансові ринки;
- зниження рівня анонімності бенефіціарів офшорних компаній і проведених ними операцій.

Вагомим елементом системи заходів протидії поширення офшорних схем ведення підприємницької діяльності має стати розбудова мережі безперешкодного та оперативного інформаційного обміну між податковими службами різних країн світу, у тому числі, щодо викриття агресивного податкового планування.

Таким чином, застосування спеціального правового режиму у вигляді офшорних зон стало загрозливо поширеним як для світової економіки, так і для економік окремих країн. Тобто, встановлення державами спеціального правового режиму на своїх територіях у вигляді офшорних зон не викликає жодних запитань, оскільки це внутрішня політика незалежного суб'єкта, а ось діяльність, яка здійснюється в цих зонах, вже може торкатися масштабних аспектів світового устрою, котрі становлять загальносвітовий інтерес. Доки є питання функціонування офшорних зон не врегульовано належним чином, будуть виникати проблеми реалізації прав людини щодо справедливості та рівності усіх перед законом, оскільки створюються можливості, що дозволяють «втекти» від оподаткування, хоча і законно, однак забезпечення фундаментальних принципів знаходиться на вищому рівні. Об'єктивною причиною «втечі» капіталу в офшорні юрисдикції є

підвищення економічної парадигми діяльності компаній, яка в даний час має глобальний характер. Офшори надають учасникам ринку необхідний рівень міжнародного сервісу. До суб'єктивної причини можна віднести небажання власника капіталу або товарів ідентифікації з певною країною. Підприємці мінімізують ризики, реєструючи бізнес за кордоном. Офшорні юрисдикції вирішують великий спектр проблем підприємців у галузі оптимізації податків, конфіденційності, захисту активів та виходу на міжнародні ринки.

РОЗДІЛ II ОФШОРНІ ЮРИСДИКЦІЇ В НОВІЙ МОДЕЛІ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Особливості діяльності відомих офшорних юрисдикцій

Посилення тенденцій своєрідної втечі вітчизняного капіталу в офшорні зони стимулювалося несприятливим місцевим інвестиційним і податковим кліматом. Крім того, наявність тенденцій до економічної та політичної нестабільності, швидких змін норм законодавства, посилення недовіри до влади, наявність низького рівня розвитку інфраструктури фінансового ринку тієї або іншої країни роблять її вкрай не вигідною для ведення бізнесу й залучення відповідних інвестицій [16]. Як наслідок інвестори починають надавати перевагу розміщенню коштів у бізнес середовищі інших країн, які є більш сприятливішими для ведення бізнесу. Крім того, наявність високого рівня корупції у владному середовищі країни у сукупності з недостатнім чи непрацюючим механізмом фінансового й податкового контролю, створюють передумови для масового виведення в офшори коштів й активів, здобутих злочинним шляхом. Саме тому, вже давно не для кого не секрет, що «у боротьбі з фінансовими злочинами, такими як відмивання грошей і фінансування тероризму, міжнародні регулятори прагнуть виділити офшорні юрисдикції як більш високі стандарти щодо ризиків» [28]. Як зазначають деякі науковці в своїх працях, офшорні юрисдикції «історично визначали як міста, райони або країни, які доклали свідомих зусиль для залучення офшорного банківського бізнесу, тобто бізнесу, в якому домінує іноземна валюта – нерезидент, шляхом надання відносно вільного входу на ринок та прийняття гнучкого підходу до податків, зборів та регулювання» [28]. Таке проектування можливо додавати до капітальних благ в offshore jurisdiction

або податкову пристань, що допускає низькі ставки оподаткування або нульове оподаткування для підприємств і фізичних осіб, або для повного припинення сплати податків. Вартує це міжнародним урядам втрачених податкових надходжень, тому це й не є дивиною, що вузькогрупові регулятори в усьому світі звертаються до корпорацій із проханням проаналізувати поведінку їх клієнтів на основі управління compliance risks з боротьби з відмиванням коштів або фінансуванням тероризму.

Reputational risk було визначено як найменш складне питання для клієнтів, пов'язаних з офшорними структурами чи юрисдикціями, серед інших ризиків, таких як боротьба з відмиванням грошей, кібербезпека, безпека даних, дотримання нормативних вимог і податкове законодавство.

Якщо проаналізуємо інформацію, доступну для загального користування в Інтернеті, виявимо, що в останні роки конфіденційна інформація, така як SwissLeaks, Panama Papers і Paradise Papers, стає все більш популярною. Зрозуміло, що ці об'єкти отримали інтенсивну негативну увагу ЗМІ через витоки. Ці фактори підвищили репутаційні ризики, пов'язані з офшорними компаніями (Україна посідає 85 місце із 141 у рейтингу країн світу за рівнем захисту фінансової таємниці (рис. 2.1 [19])).

Попри такі журналістські розслідування та негативне висвітлення в ЗМІ, зарубіжні інвестиції в усьому світі оцінюються приблизно в 12 трильйонів доларів США, що є майже 40% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій. Наприклад, 2020 р. у квітні місяці, в Англії Високий суд в одному зі своїх рішень зазначив: «the use of complex offshore corporate structures or trusts is not a basis for believing that they were created or are being used for improper purposes, such as money laundering. There are legitimate reasons – confidentiality, security, tax mitigation – that are why very wealthy people invest their capital in complex offshore corporate structures or trusts» [60].

Європа робить дуже багато кроків для боротьби з відмиванням грошей. Ці правила включають положення щодо боротьби з відмиванням грошей, встановлені Європейським Союзом, це й визначення податкових злочинів як

основного злочину для відмивання грошей і наголошення на тому, що ухилення від сплати податків є серйозним злочином що дорівнює торгівлею наркотиками, корупцією, торгівлею зброєю та торгівлею людьми.

2018	2020	2022
Швейцарія	Кайманові острови	США
США	США	Швейцарія
Кайманові острови	Швейцарія	Сингапур
Гонконг	Гонконг	Гонконг
Сингапур	Сингапур	Люксембург

Рис. 2.1. Перша п'ятірка країн згідно Індексу фінансової таємниці

Проте у боротьбі з ухиленням від сплати податків все ще є лазівки, якими з цією метою користуються професійно організовані групи. Великі корпорації, заможні особи та злочинці користуються цими хідниками через нестабільне податкове законодавство, надзвичайно низьку міжнародну податкову прозору систему, брак розпізнавання господарів та нелегку систему юридичних осіб.

Юридичні особи, у яких відсутні змістовні або комерційні, які здійснили свою реєстрацію задля втаювання справдешнього бенефіціарного контролю за business accounts, матеріальними активами, з метою корупційного збагачення особистих розрахункових рахунків та з ціллю руху коштів між companies щоб створити видимість законного бізнесу. Брудні гроші обертаються всередині цих підставних компаній, а потім переводяться

в офшорні юрисдикції, через банківські послуги вони розміщуються у фінансових системах, фінансують діяльність політичних кампаній і здійснюють незаконну діяльність злочинних груп [25, с. 135].

Наявність або відсутність ризиків визначається клієнтом шляхом належної обачності. Важливо чітко розуміти, що таке клієнт, незалежно від того, чи він встановлює нові ділові відносини, чи поновлює існуючі. Існування у побудові власності компанії з offshore jurisdiction чи прийняття участі подібної companies у фінансовій операції або одержання фінансових переказів такою компанією має бути пурпуровим маркером для спеціаліста з *compliance*.

Щодо майбутнього *compliance-розслідування*, то необхідно дослідити функцію та цілі offshore company, про яку йде мова, та задля якої мети така offshore company існує. Вивчити її фінансову звітність, комерційну діяльність, наявність банківських рахунків, співробітників, медіа публікації, визначити кінцевих бенефіціарів, отримати копії документів для встановлення осіб-власників – і це все ретельно перевірити. Також необхідно здійснити аналіз всіх можливих зв'язків компаній, організацій через призму певних реєстрів. Важливою ціллю такого аналізу є встановлення ознак фіктивності такої юридичної особи.

Поміж іншого не треба забувати про необхідність have конкретне виображення про країну, де здійснено реєстрацію such a firm. Відповісти на питання щодо кінцевої юридичної особи яка є бенефіціаром діяльності інших суб'єктів господарювання, якими він володіє, і чи бере він самостійну та активну участь у підприємницькій діяльності. Також необхідно усвідомити, що деякі юрисдикції пропонують послуги номінального власника-менеджера, щоб «поховати» кінцевих вигодонабувачів. І ця послуга надається з письмового дозволу реального та номінального володільця. Таким чином, копію цієї угоди можна отримати як засіб ідентифікації кінцевого бенефіціара.

Важливо *legally* захистити інформацію про офшорну компанію. У процесі перевірки відповідності інформація, надана клієнтом щодо його власників, реєстрації та діяльності, повинна бути правильною, а якщо будуть виявлені недостовірні дані, це активує включення правового положення до письмової ділової угоди про те, що договір може бути недійсним.

З погляду (*point of view*) на секретність, існують дві категорії офшорних юрисдикцій:

- держави, що зрікаються в послаблені свого режиму конфіденційності, навіть якщо він діє в кримінальних цілях;
- держави, що допомагають у розслідуванні лише в певних випадках.

Отже, термін «*офшорні юрисдикції*» відноситься до країн, де «учасники фінансово-кредитних операцій не є резидентами країни, в якій такі угоди укладені та забезпечені» (рис. 2.2). У цьому сенсі сторони цих операцій користуються особливим правовим та податковим статусом, але важливою особливістю їх діяльності є «обмеження, які перешкоджають офшорним компаніям здійснювати свою діяльність на території країни їх реєстрації» (рис. 2.3) [13, с. 18-19].

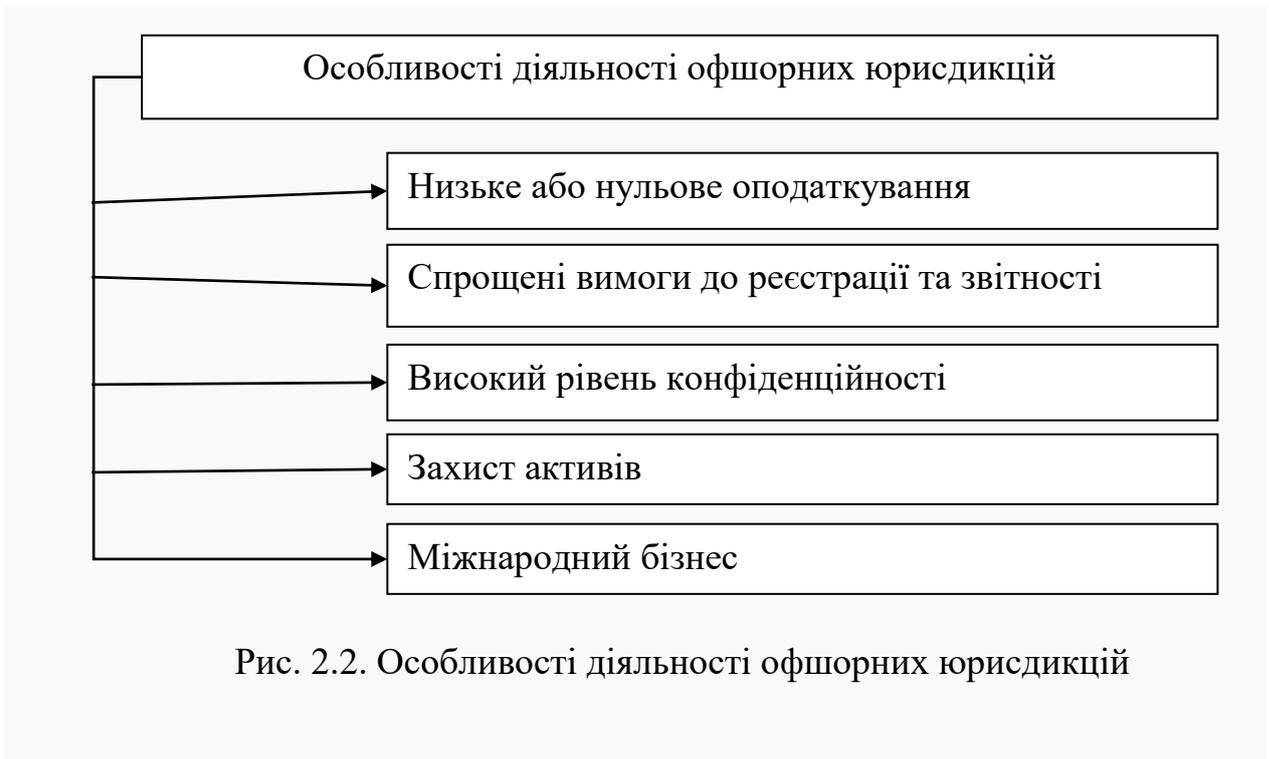

Рис. 2.2. Особливості діяльності офшорних юрисдикцій

Існує подвійна система currency control, яка базується на розрізненні резидентів і нерезидентів, а також національної та іноземної валют – резиденти підлягають валютному контролю, а нерезиденти – ні. Багато офшорних юрисдикцій мають відмінні комунікаційні засоби, зокрема гарні телефонні, кабельні та телексі послуги для зв'язку з іншими державами. Багато з них також мають чудове повітряне сполучення.

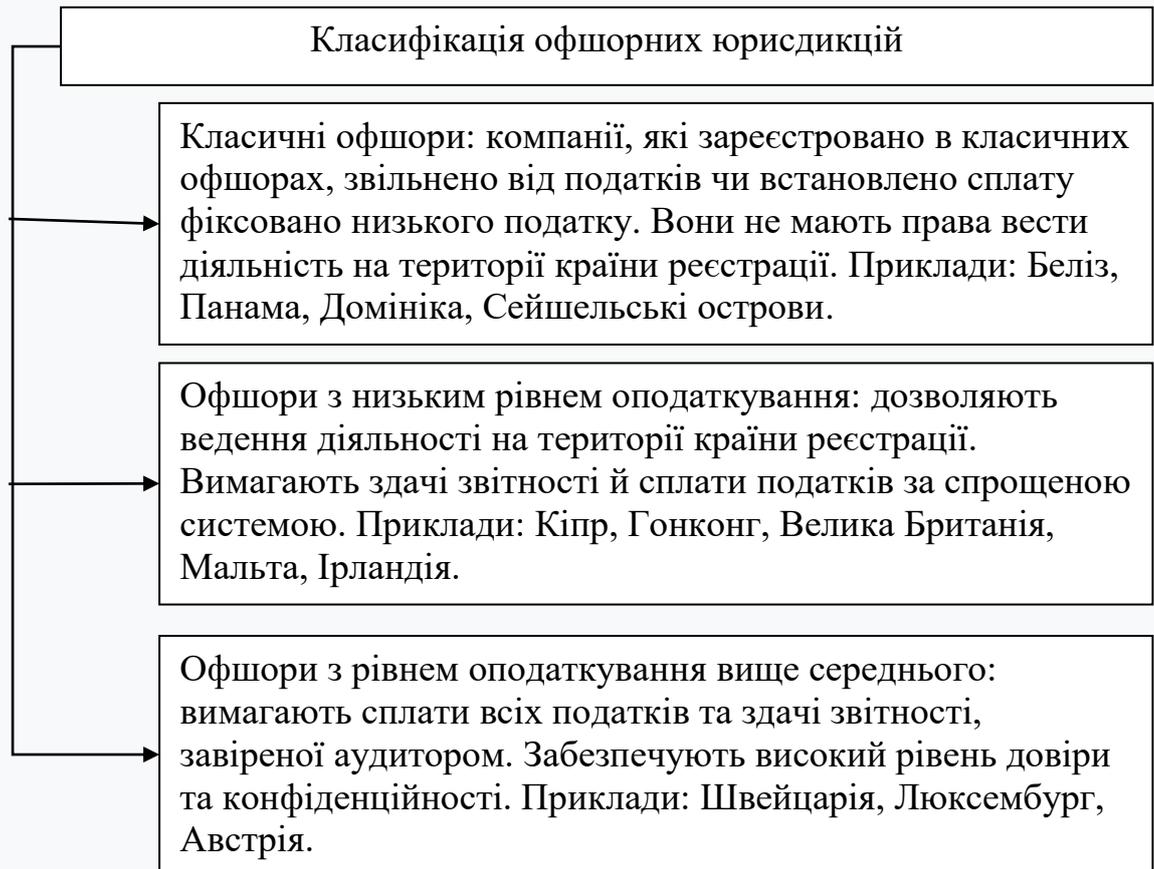

Рис. 2.3. Класифікація офшорних юрисдикцій

Офшорна компанія – це юридична особа, яка здійснила свою реєстрацію в офшорній юрисдикції та володіє правом на пільги з податку, та й ще не застосовує використання місцевих ресурсів і не втілює господарську діяльність на території такої зони. Головною ознакою офшорної компанії є «наявність статусу нерезидента (тобто генеральний офіс офшорної компанії розташований в іноземній країні або відсутні взагалі)» [52, с. 215].

Проте щоб керувати такою компанією досить мати офіційні атрибути компанії:

- господаря («хазяїна»),
- управляючого (директора),
- статут,
- рахунковий банківський рахунок,
- сукупність реєстраційних документів.

Зареєстрований офіс не є діючим офісом офшорної компанії (здебільшого, це попросту адреса, за якою органи чи інші особи можуть зв'язатися з представником (уповноваженим) офшорної компанії, та/або його не можна використовувати для ведення бізнесу (виключається також питання підписання контрактів на території офшорної юрисдикції).

Здійснення реєстрації та надбання offshore company: задля відкриття дочірніх компаній на стандартних умовах можливо на доволі легких діях як то підписання стандартної форми «трастового» договору, при цьому у договорі визначаються повноваження довірчої особи в управлінні компанією та порядок узгодження його роботи з господарем компанії (довірителем).

Таким чином, можемо стверджувати, що більшість сучасних країн нині в залежності від параметрів їхньої залучення виступають на світовому ринку або як офшорні юрисдикції – експортери відповідних послуг, або як офшорні юрисдикції – імпортери, або в обох іпостасях одночасно. Природно, що офшорна юрисдикція, що має на своїй території один-два офшорні центри, втрачає менше, ніж та, на всій території якої встановлюється однаковий всім високо податковий режим підприємницької діяльності. Більшість розвинених країн вже усвідомили, що марно намагатися захистити свою економіку шляхом жорстких рамок зовнішньоекономічної діяльності своїх резидентів і що єдиний дієвий метод зниження втрат від імпорту офшорних послуг полягає в пропозиції аналога на місцевому ринку, орієнтованого як на місцевого, так і на закордонного споживача.

2.2. Фінансово-правове регулювання діяльності офшорних компаній

Сучасний етап розвитку світової економіки та світового бізнесу диктує нові умови здійснення бізнес-операцій і руху фінансових потоків. Одним з напрямків розвитку міжнародного бізнесу та обслуговування фінансових потоків є офшорна діяльність. Офшорний бізнес – це «офіційно дозволена діяльність іноземних фізичних і юридичних осіб на території країни реєстрації офшору фізичних і юридичних осіб зарубіжних країн, що характеризується пільговим реєстраційним, податковим та адміністративним режимом» [49].

У деяких джерелах вказується, що «офшори» – це компанії міжнародного права, що діють в без пільгових зонах. Згідно з визначенням ООН, «офшором є будь-який банк, що знаходиться в будь-якій частині світу, який приймає депозити або управляє рахунком, деномінованим в іноземну валюту на користь фізичної або юридичної особи, зареєстрованої в юрисдикції, відмінній від місця знаходження банку» [9, с. 53].

ОЕСР разом з Міжнародною групою з протидії відмиванню брудних грошей (ФАТФ – від англ. FATF), МВФ, ООН, ЄС та іншими міжнародними організаціями з початку ХХІ ст. активно вивчають діяльність офшорних фінансових центрів як інституційної форми офшорного бізнесу. Вони визначають роль офшорної діяльності в глобальній економіці так:

- це потужний перерозподільний механізм у сфері міжнародного руху фінансового капіталу, оскільки офшорний капітал істотно впливає на всі країни світу за рахунок «глобального зв'язку» між фінансовими ринками всіх країн;

- офшорний капітал впливає на рівень корпоративного оподаткування в розвинених країнах; збільшує дохід ТНК і, отже, стимулює процес реінвестування і циклічного руху офшорного капіталу при розширенні

мережі філій ТНК; забезпечує високий рівень життя в країнах, які встановили офшорну юрисдикцію; стимулює розвиток ринку фінансових послуг;

– при перерозподілі офшорного капіталу відбувається його примноження, яке зумовлює зростання його фінансових оборотів, що призводить до занепокоєння світової спільноти з приводу його стабільності, легальності та приналежності [61].

Отже, світовий офшорний бізнес грає дедалі більшу роль в русі як позичкових, так і підприємницьких інвестицій, в обслуговуванні зовнішньоекономічних зв'язків між усіма країнами світу. В системі світових господарських зв'язків вільні економічні зони постають в основному як фактор прискореного економічного зростання за рахунок активізації міжнародного обороту, мобілізації інвестицій, обміну технологіями та інформацією.

В першу чергу варто відзначити, що офшорні центри впливають на міжнародні «фінансові канали», тобто на шлях переміщення капіталу, і змінюють їх напрямок. Офшорні зони виступають як своєрідні світові центри підвищеної концентрації капіталу. Крім того, важливою роллю офшорних центрів є мінімізація втрат при переміщенні капіталу, оскільки в більшості таких зон не стягуються податки. Відсутність необхідності надання інформації про фінансові операції, легка процедура реєстрації фірм дозволяють швидко перевести капітали в будь-яку країну. Тож, офшори сприяють прискоренню світових фінансових потоків.

Офшорні зони мають велике значення і для власне офшорних країн. Більшість офшорних зон – це території з цілим набором несприятливих чинників, що заважають їх нормальному розвитку, зокрема: віддаленість, погані природні умови, відсутність власної промисловості або її слабкий розвиток, відсутність мінеральних ресурсів, нечисленність населення й інші. Встановлення пільгових умов для іноземних компаній дозволяє залучити іноземний капітал, що дає поштовх не тільки економічному розвитку, а й зростанню чисельності населення і притоку кваліфікованих кадрів. У деяких

країнах офшорний бізнес приносить до 50% доходів і забезпечує робочими місцями велику частину населення.

Отже, до позитивних факторів діяльності офшорних зон відносяться:

- численні процедури проведення міжнародних і транскордонних фінансових операцій з капіталами, включаючи процедури отримання лістингу цінних паперів на міжнародні фондові біржі;

- захист власності від недружніх поглинань;
- спрощення процедур продажу активів або зміни власника;
- використання режиму гарантій іноземним інвесторам та ін.

По суті, використання офшорної юрисдикції означає:

- 1) використання переваг іншої юрисдикції для включення в глобальну систему міжнародних інвестицій (доступу до світових фінансових ринків);

- 2) забезпечення збереження активів та стабільності діяльності (управління ризиками);

- 3) поліпшення управління бізнесом;

- 4) розвиток окремих сегментів бізнесу;

- 5) отримання вигод від податкових, адміністративних та інших пільг;

- 6) збереження особистих і корпоративних таємниць [46].

У даний час офшорна діяльність часто передбачає здійснення операцій інвестиційного та емісійного характеру. Акції і облігації, випущені в офшорних міжнародних фінансових центрах, стають «універсальними міжнародними активами», які охоче допускаються на фінансові ринки світу. Однак, оцінка фінансових потоків показує, що через офшорні зони щорічно перекачується близько 1,57 трлн дол., приріст капіталу в офшорних зонах і центрах становить близько 270 млрд. дол., а загальний обсяг всіх накопичених фінансових ресурсів становить близько 18 трлн дол.

Загалом, цей показник більше, ніж бюджет США, який у 2014 р. становив близько 14,5 трлн дол. Зазначений розмір офшорного капіталу є приблизним [62]. За розрахунками співробітників Монетарного управління Гонконгу, виробленим на основі статистичних даних Банку міжнародних

розрахунків (БМР), обсяг депозитів в офшорних центрах станом на грудень 2013 р. становив 16,7 трлн. дол. США [61]. Причому в цю оцінку не були включені акції, боргові цінні папери, внески до статутного фонду, нерухомість.

Отже, основним негативним ефектом використання офшорних схем компаніями-резидентами на національному рівні є відтік капіталу. До того ж відбуваються наступні зміни у вітчизняних економіках:

- скорочення державного бюджету за рахунок зниження податкових надходжень;
- структурні деформації в економіці;
- скорочення внутрішніх інвестицій;
- посилення державної залежності від іноземних позик;
- порушення стійкості фінансового ринку країни.

Все це негативно позначається на конкурентоспроможності держави на світовому ринку і в сукупності призводить до подальшого ослаблення національної економіки [12].

Слід зазначити, що з точки зору сталого розвитку світової економіки в цілому, інтересів населення планети офшорна діяльність в чистому вигляді не є продуктивною, не збільшує реальне багатство і прямим чином не сприяє соціально-економічному прогресу. Також очевидно, що ведення бізнесу через офшорні центри найчастіше переслідує і злочинні цілі (ухилення від сплати податків, легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, та ін.).

У той же час проведення операцій через офшори є цілком законною практикою. Велика частина міжнародних корпорацій використовує офшорні дочірні структури, при цьому будучи сумлінними платниками податків в країнах свого походження. Втім офшорні юрисдикції сьогодні стали важливим компонентом процесу «відмивання грошей». Відмивання грошей через офшорні банківські притулки, трасти і корпорації конвертує злочинний прибуток в легальні долари. Мільйони наркодоларів і доходів від іншої незаконної діяльності відмиваються через офшорні організації, а потім

«переводяться через трасти, фіктивних осіб і так далі для придбання нерухомості та законного бізнесу» [54].

Таким чином, існують діаметрально протилежні думки щодо ролі офшорів в соціально-економічному розвитку суспільства. А отже, нове осмислення значення офшорних юрисдикцій необхідно не тільки заради запобігання протиправних операцій та боротьби з податковою оптимізацією, але і для розуміння їх статусу як міжнародних фінансових центрів.

Розвиток технологій та збільшення міжнародних фінансових потоків створюють сприятливе середовище для зростання конкуренції серед суб'єктів господарювання та обумовлюють потребу розробки нових підходів та методів ведення підприємницької діяльності. Саме через це на сучасному етапі дедалі частіше починає зустрічатися термін «офшорна зона» та «офшорна компанія» [5].

Створення офшорних компаній на території таких зон стає інструментом для оптимізації оподаткування з отриманням максимального прибутку при стрімкому зростанні витрат, що, у свою чергу, є однією з головних ознак офшорної зони. Незважаючи на стрімке зростання кількості офшорних компаній по всьому світу, українське законодавство має значні прогалини в регулюванні діяльності таких компаній, оскільки майже відсутні нормативно-правові акти в цій сфері, що сприяє збільшенню тіньових схем бізнесу в Україні та значних втрат бюджету. Розширення міжнародних фінансових ринків призвело до зростання мобільності капіталів, виникнення сприятливих умов для перерозподілу фінансових потоків і підприємницьких ресурсів не лише між окремими країнами, а й між групами країн.

Нині міжнародна міграція капіталу відображає процеси інтернаціоналізації та глобалізації світової економіки, «офшоризація» якої останнім часом стрімко зростає й, отже, посилюється суперечливий вплив офшорів на стан світових фінансових ринків і міжнародних економічних відносин, на процеси економічного розвитку країн та відповідно на їхню економічну безпеку зокрема. Офшорний бізнес все активніше проникає в

нові сфери економічної діяльності й на нові ринки. Окрім того, удосконалилися та ускладнилися методи, форми й структура ведення офшорного бізнесу.

Офшоризація завжди становила досить серйозну загрозу для стабільного та збалансованого розвитку світової економічної системи в цілому. Завдяки механізмам податкової оптимізації та можливості приховувати активи офшорні юрисдикції сприяють поширенню недобросовісної конкуренції, зменшенню податкових надходжень до державного бюджету та збільшенню рівня паралельної економіки, це сприяє активізації схем відмивання грошей та масового потоку капіталу. Основними факторами, що впливають на переміщення фінансових активів за межі національних юрисдикцій, є «високе податкове навантаження порівняно з умовами, які пропонують офшорні юрисдикції» [64].

Крім того, офшорні компанії є важливим інструментом легалізації незаконно отриманих прибутків, а також ухилення від сплати податків. Процеси глобалізації та послаблення економічних відносин функціонування відкритих ринків і вільний рух капіталу та інвестицій сприяли посиленню зовнішніх тенденцій на рівні національних економік і в рамках глобальної економічної системи. Головним чинником розповсюдження офшоризації в глобальному масштабі є зростання науково-технічної революції, особливо стрімкий розвиток сучасних засобів зв'язку. Поява та ширення Інтернету, усіх можливих засобів зв'язку, тих або інших технологій різко скоротили час, необхідний для обміну інформування поза межами над віддаленими частинами світу. Ряд науковців проводили дослідження проти офшоризації та його зв'язку з процесами легалізації (відмивання) незаконних доходів. Деякі з них розглядають офшоризацію як «неефективний процес виведення капіталу з країни для ухилення від податків, узаконення прибутків, покращення умов інвестування та відмивання грошей» [6, с. 13-14].

Крім того в науці офшорна діяльність визначається як здійснення господарських операцій за межами юрисдикції або території певної держави

[1]. Як вже зазначалось в цій роботі, офшорні юрисдикції – це країни, де учасники фінансово-кредитних операцій не є резидентами країни, в якій здійснюються ці операції. Відмінною рисою цих юрисдикцій є наявність особливих законодавчих та податкових вимог до компаній, зареєстрованих у цих країнах, а також законодавчих обмежень, які перешкоджають їм вести комерційну діяльність на території країни реєстрації.

Перелік офшорних зон публікується «центральними банками різних країн і міжнародними організаціями для боротьби з відмиванням іноземних грошей» [66]. Зокрема, в Україні Уряд вніс зміни у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1045, якою затверджено перелік держав (територій) для цілей трансфертного ціноутворення, що набирає чинності з 1 січня 2025 року [46]. Використання офшорних фінансових сервісів забезпечує доступ до світових фінансових ресурсів з можливістю автоматичної конвертації валют. Тобто господарі цих компаній можуть виводити кошти через «partner banks офшорних установ у будь-якій країні світу або випускати банківські картки місцевих офшорних банків для міжнародних платежів» [44].

Offshore jurisdictions дають змогу відокремитися капіталу з національних економік, у зв'язку із зниженням доходів державного бюджету та рівню інвестиційної активності. Крім того, це створює сприятливі умови для функціонування паралельної економіки, особливо «сірих» і «чорних» компаній. Складність пантрування фінансових потоків, які задіяні у відмивання грошей, вимагає значних ресурсів та комплексного підходу до боротьби з такими схемами, включаючи міжнародну співпрацю та посилення правового регулювання.

Іншим важливим аспектом негативного впливу іноземних фондів на світову фінансову систему є їх потенційне використання для фінансування терористичних і екстремістських груп. «Закритість» операцій у таких сферах сприяє неконтрольованому фінансуванню організацій, у тому числі кримінальних структур. Незважаючи на те, що суворі заходи контролю

можуть зменшити ризик незаконних фінансових операцій, у деяких випадках витрати на їх впровадження можуть перевищувати економічні вигоди від посилення безпеки.

Розповсюдження COVID-19 справила значний вплив на світову економіку, трансформувала бізнес-моделі та прискоривши цифрову трансформацію, зокрема у сфері фінансових послуг. Зміни також вплинули на offshore sector, оскільки компанії почали «переглядати свої стратегії оптимізації оподаткування у світлі нових викликів і можливостей» [52, с. 216]. Намагаючись залучити капітал, деякі країни запровадили нові програми економічного громадянства, які пропонують податкові пільги через інвестиції. Проте міжнародний тиск на офшорні зони зобов'язує збільшити вимоги до прозорості фінансових операцій, таким чином збалансовуючи свою привабливість з необхідністю дотримання міжнародних стандартів.

Офшорні юрисдикції, які діють у світовій фінансовій системі в не національних фінансових установах, запроваджують досі великі кредитні та фінансові операції в іноземних валютах (євро) відіграють важливу роль як центри. Що сприяє покращенню фінансових потоків для міжнародних компаній, але водночас створює проблеми для країн у боротьбі з ухиленням від сплати податків та фінансовою експлуатацією.

Офшорна зона має свою специфіку:

– ліберальне фінансове і кредитне законодавство, що здійснює захист інтересів інвесторів й не допускає накладання зверх міри обмежень на фінансові установи, тим паче на низькі податкові ставки й обмежене державне втручання;

– впровадження валютно-кредитних операцій здебільшого з іноземними валютами, що не є національними для цих країн; – законодавча можливість продажу валюти за офіційним курсом, якщо він нижчий за ринковий, а також купівлі валюти за офіційним курсом, коли він вищий за ринковий.

Для позначення сфер, де здійснюється фінансово прибуткова діяльність, використовуються різні терміни. У німецькомовних країнах ці території зазвичай називають податковими оазисами. У франкомовних країнах – податковим раєм, а в англомовних – найпоширеніший термін – tax haven.

Однією з найважливіших особливостей офшорних центрів є їх суворе зобов'язання щодо захисту банківської конфіденційності. Це загальна риса для цих центрів, оскільки ліберальне законодавство забезпечує легкість відкриття банківських рахунків, одночасно забезпечуючи найвищий рівень безпеки та конфіденційності фінансових операцій. Банківський сектор в офшорних юрисдикціях «зазнав значних змін під впливом економічних коливань та антикризового регулювання» [6, с. 15].

Проте за результатами посилення такого контролю за транзакціями й боротьби з фінансовими злочинами, банки змушені були запровадити жорсткіші механізми комплаєнсу. Водночас зростання цифрових фінансових технологій дало можливість offshore banks піти далі в наданні послуг, у тому числі щодо можливостей з операціями з криптовалютами. Таке явище позитивно трансформується в офшорних фінансових установах у прозоріші та регульовані структури (рис. 2.4).

Банківські системи в таких країнах зазвичай розрізняють міжнародну та внутрішню фінансову діяльність. Міжнародна фінансова діяльність, особливо банківські операції, часто має офшорний статус, що забезпечує захист від будь-яких внутрішніх обмежень. Ці країни називають «банківськими гаванями». Їхні закони не тільки гарантують конфіденційність банківських рахунків, але й гарантують, що особисті дані власників рахунків не розголошуються. Надання будь-якої інформації вважається злочином. Як наслідок, виявити вкладників банків у таких країнах стало надзвичайно важко, а ще важче розкрити імена власників банків надаючи клієнтам гарантовану конфіденційність, ці країни пропонують можливість накопичувати багатство без значних податкових навантажень.

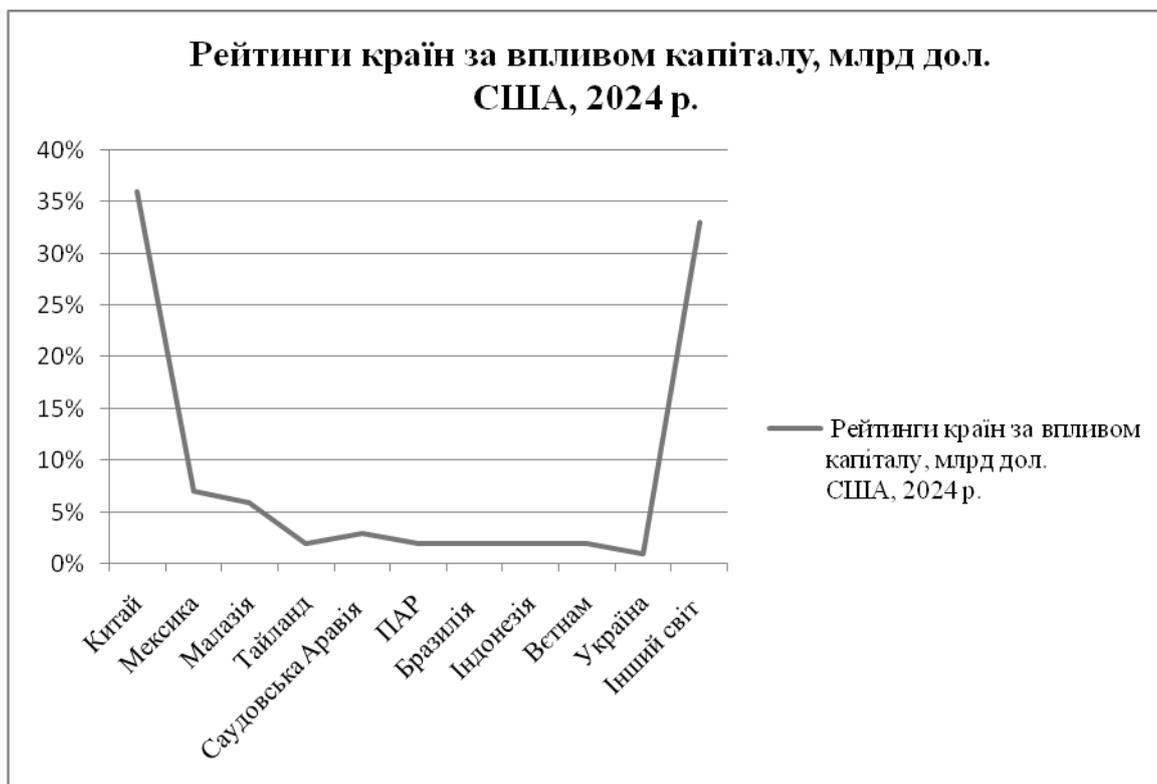

Рис. 2.4. Рейтинги країн за впливом капіталу

Джерело: сформовано автором на основі [67]

Міжнародна практика вважає такі найбільш конфіденційні системи, які унеможливають банкіру виявити особу свого клієнта. Це облікові записи, які використовують систему ідентифікації особистої печатки, реалізовану в обліковому записі з печаткою «Нацуін» у Японії. В Австрії система власника рахунку («Überbringer Sparbucher»), для чого надаються відповідні документи для отримання застави [45].

Правова база для офшорних центрів дуже різниться. Загалом континентальні європейські землі значною мірою спираються на кодифіковане цивільне право, яке бере початок у римському праві. А також кодифікованих правил, передбачені Кодексом Наполеона. Тим часом країни, які були колишніми британськими колоніями або підтримували історичні зв'язки з Великою Британією, використовують судову систему загального права, яка спирається на прецеденти – рішення, прийняті раніше в подібних справах. Як то Швейцарія, Ліхтенштейн, та/або території, які належать до Голландії, Голландські Антили, використовують континентальне право. Водночас колишні британські колонії, як от Багамські, Бермудські,

Віргінські, Кайманові острови, Гібралтар та інші, дотримуються системи Загального Права. США через свою історію використовують обидві ці системи паралельно: у Луїзіані, де було впроваджено французьке законодавство, ще частково зберігається континентальне право, в інших частинах країни – система Загального Права, Ліберія та Панама.

Таким чином, у зв'язку з вищевикладеним можемо дійти такого висновку. Довготривале існування офшорних компаній залежатиме від змін, що відбуваються у global financial засад, фінансовому та податковому законодавстві цивілізованих країнах. По-перше: це здійснення нагляду над фінансовими потоками, що обтяжує застосування offshore jurisdictions для навмисної несплати податків. По-друге: певні країни переробляють свої закони та створюють геть інші правила задля інвестиційних і технологічних компаній. У зв'язку з чим offshore centers мають як втрачання більшої кількості «споживачів», так і перетворювання у найновіші і найпрогресивніші технології сучасності, та й прозорі фінансові центри діяльності. Багато країн здійснили шаги в напрямку збільшення контролю за операціями з крипто валютами (cryptocurrency operations) задля запобігання застосування уживанню розрахункових рахунків в офшорних зонах з відмивання грошей. Варто відзначити, що з'явилися такі фінансові «знаряддя», які дозволяють законним інвесторам ефективно користуватися перевагами офшорних зон. Однак, не давлечись на міжнародний тиск, offshore financial centers лишаються далеко не останнім інструментом для наявного бізнесу на глобальному рівні.

РОЗДІЛ 3

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОФШОРІВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

3.1. Проблеми функціонування офшорних зон та впровадження офшорних юрисдикцій на території України

На сьогодні загально визнано, що офшори заснують для того, щоб зменшити податкове навантаження на компанії, аби служити легальним інструментом для покращення ведення бізнесу. Офшорні банки можуть створювати як великі корпорації, так і дрібні, часто багаті особи. Однак офшорний банк – це не бізнес, а лише його обгортка, задля ефективної роботи необхідна «цивілізована» інфраструктура та бізнес-комунікації, діловий центр, щ здійснює фінансові операції офшорного банку повинен бути оснащений найсучаснішими операційними системами, що базуються на витратах, щоб керувати операційними процесами банку та аналізувати фінансові справи. Саме тому свого часу в Європі з'явилися офшорні зони, з метою уникнення надмірного оподаткування.

На думку В. Батейко, офшорні зони є «дійсно вигідним інструментом, це й місцевість, де створюється ця зона, отримує додаткові податкові надходження у бюджет; та й юридичні особи, як суб'єкти господарювання, несуть менше податкове навантаження» [2]. Offshore companies також привабливі своєю конфіденційністю, яка обумовлена на законодавчому рівні в законодавстві країн, в яких зареєстрована компанія. Але тут є парадокс: у той час як усі сфери сучасного економічного життя стають все більш прозорими, існує зовнішня мережа, де панують принципи секретності та приватності. Це спірне питання. Цією особливістю користуються деякі не дуже чесні бізнесмени, щоб уникнути сплати податків. Гіпертрофування

«жадобою» офшорними практиками може призвести до скорочення фінансування бюджетів країн, у яких ці компанії фактично працюють.

Іншою характерною рисою іноземних країн є те, що їхні закони дуже прості, тоді як сучасне суспільство має дедалі складнішу законодавчу організацію. Ось приклад, у Сполучених Штатах Америки існує багато законодавства щодо банкрутство, тоді як на Кайманових островах усі вони зібрані на кількох сторінках [33]. Ці країни не мають політичних партій, але мають тоталітарний уряд, який повністю залежить від великого глобального капіталу. Більшість світової торгівлі відбувається за кордоном.

Варто вказати, що більше 50% світових банківських активів і 30% інвестицій транснаціональних корпорацій знаходяться за кордоном. 83 зі 100 найбільших компаній США та 99 зі 100 найбільших європейських компаній мають закордонні дочірні компанії [31]. Час іноземних операцій минув. Такі часи припадали на 1950-1960-ті роки, і на них ніхто не звертав уваги. У цей момент усе змінюється: з кожною фінансовою кризою на перший план виходить питання обману та приховування грошей за кордоном але у міру того, як зовнішні правила стають складнішими, експатріанти починають активніше шукати способи їх уникнути.

Дослідники В. Мартиненко та В. Гордієнко в своїй праці звертають увагу на те, що офшорні зони відбуваються за допомогою таких елементів:

- економічний (інструмент державного оподаткування, регулювання, інвестиційно-інноваційний засіб);
- фінансовий (спосіб формування та перерозподілу коштів, грошових потоків);
- правовий (система законодавчих норм, які створені та застосовуються для регулювання функціонування офшорних юрисдикцій);
- інституційний (засіб взаємозв'язків інституцій під час офшорної діяльності);
- організаційний (система підходів, котра застосовується для організації функціонування офшорної юрисдикції);

– інформаційний (система інформаційно-комунікаційного забезпечення функціонування офшорних центрів) [27].

Однак вказані автори не погоджуються з думкою О. Гарасюка, який зазначає, що «за допомогою впровадження офшорних структур можна досягти:

- можливості самостійного оптимального фінансування власних інвестиційних проектів;
- створення та нарощування оборотних коштів, зокрема за рахунок зниження невиробничих витрат (включаючи податкові);
- вільного транснаціонального переміщення капіталів;
- анонімності володіння й управління майном, фінансами та бізнесом загалом;
- застосування до бізнесу принципу «зручного прапора» та здобуття оптимальних умов, обумовлених законодавством, за комерційних операцій» [11].

У зв'язку з чим майже кожного року спостерігається тенденція до збільшення розмірів офшорних операцій з капіталом, які займають вагоме місце в експортно-імпорتنих операціях нашої країни (табл. 3.1) [8]. Варто вказати, що процеси створення офшорних компаній призводять до зменшення податкового навантаження на організацію, що є легальним механізмом для покращення ведення бізнесу. Крім того, офшорні банки можуть самостійно створювати як великі компанії, так і дрібні для дуже заможних людей. Однак, офшорний банк – не є бізнесом, він є лише прикриттям для бізнесу. А для ефективної роботи існує потреба в розвиненій інфраструктурі й ділових взаємовідносинах. Наявний та необхідний операційний центр офшорного банку повинен бути оснащеним сучасними операційними системами, що ґрунтуватимуться на відповідних витратах, для керування операційними процесами банку й аналізу стану фінансових справ. Варто зауважити, що особливістю офшорних країн є наявність «примітивних» нормативно правових актів, на ряду з існуванням

громадянського суспільства, яке потребує складного законодавчого регулювання [33].

В сучасній науковій літературі офшорною діяльністю часто називають діяльність компаній та установ за межами юрисдикції будь-якої держави (території) і називають «офшорними юрисдикціями» та маються на увазі країни, в яких учасники фінансово-кредитних операцій не є резидентами країни, в якій укладаються і виконуються угоди.

Таблиця 3.1

Класифікація офшорних зон у сучасній світовій економіці

Податкові витрати та способи їх оптимізації	Класичні	Офшор у такій зоні зазвичай коштує недорого, оподаткування й вимоги до ведення бухгалтерського та фінансового обліку повністю відсутні, але існує обов'язок власника офшорної компанії сплачувати до бюджету офшорної держави щорічний збір. Це, як правило, невеликі держави з низьким рівнем економічного розвитку, однак з досить високим рівнем політичної стабільності, характеризуються простою системою реєстрації й нульовими податковими ставками – Сейшельські острови, Вануату, Британські, Віргінські, Багамські острови тощо
	Низькоподаткові	Офшори в таких зонах звичайно оподатковуються, але за дуже скромною ставкою, вимоги до бухгалтерського і фінансового обліку офіційно регламентуються
	Оподаткування з пільгою	Офшорні компанії в даних зонах вигідні при грамотному використанні особливостей місцевого комерційного і фінансового законодавства
	Зони в інших штатах США	Офшорні зони в таких штатах США, як Арканзас, Делавер, Кентуккі, Колорадо і Орегон зобов'язані сплачувати фіксований федеральний податок, але їх власники звільнені від сплати податків з доходів, отриманих за межами штату

Джерело: розроблено автором на основі [22]

Найважливішим критерієм рейтингу офшорних зон є їх репутація, яка визначається загальним обсягом і характером переваг, що надаються іноземним компаніям. Форум фінансової стабільності розвинених економік, заснований колишнім президентом Німецького центрального банку, визначив класифікацію офшорних юрисдикцій за рівнем їх надійності:

- до групи 1 входять: Швейцарія, Люксембург, Дублін, Гонконг, Сінгапур, Гернсі, острів Мен і Джерсі;

- до групи 2 входять: Ліхтенштейн, Монако, Мальта, Андорра, Бахрейн, Гібралтар, Бермудські острови, Макао та Барбадос;

- до групи 3 входять: Кіпр, Ліхтенштейн, Антигуа, Ліван, Панама, Ангілья, Кайманові острови, Британські острови, Віргінські острови, Беліз, Аруба, Острови Кука та Багами.

Варто зазначити, що фактор сприятливого інвестиційного клімату в країнах другої та третьої груп відіграє важливу роль у виборі українськими суб'єктами господарювання об'єктів інвестування [30]. Одними з основних причинами утворення офшорних зон насамперед є, близькість до центрів ділової активності та відсутність внутрішніх ресурсів для розвитку держав (прикладом створення на цій основі є Сполучені Штати Америки (далі – США) Канада, Велика Британія, Швейцарія, Нідерланди та ін. Вищезазначені держави із свідомим наміром зробили кроки назустріч ухвалення законодавчих актів, що сприяли залученню іноземних капіталів. Доходи від бізнесу в офшорних зонах в деяких країн є головним джерелом фінансових ресурсів, оскільки доходів бюджету від реєстраційних зборів достатньо для підтримки високого рівня життя населення. Також, в результаті притоку іноземних компаній в країну, створюється багато робочих місць, а дохід компаній, які заснують іноземні компанії та надають послуги, стає пропорційним доходу від сплати реєстраційних зборів [51, с. 62].

Як для іноземних, так і для вітчизняних суб'єктів господарювання офшорні фінансові центри є привабливими з ряду причин, серед яких:

- мінімальне формальне регулювання;

- в управлінні портфельними інвестиціями практично немає податків чи контролю;
- виконання посередницьких завдань для позичальників та вкладників;
- діяльність іноземних банків сприяє збільшенню можливостей працевлаштування місцевого населення на їхніх територіях;
- підвищення якості життя в країнах з офшорними банківськими центрами шляхом залучення коштів шляхом видачі ліцензій, банківські комісії та інші платежі.

Міжнародне ставлення до офшорних зон взагалі є негативним, оскільки капітал перетікає до країн, які свідомо створюють переваги для іноземних компаній, зареєстрованих на їхній території. Міжнародне співтовариство звертає пильну увагу на негативний вплив тенденцій у таких регіонах на економічну безпеку не лише окремого суб'єкта господарювання, а й країни в цілому. До негативних факторів діяльності офшорних юрисдикцій щодо розвитку глобальних інвестиційних і фінансових ринків належать:

- криза Єврозони може вплинути на зміни в інвестиційних стратегіях країн, що для підтримання найбільших міжнародних резервів та їх пере направлення з державних і корпоративних боргових інструментів у матеріальні активи; песимізм серед бізнес-спільноти щодо відновлення світової економіки, особливо з боку топ-менеджменту компаній у таких галузях, як паливно-енергетичний комплекс;
- забезпечення інвестиційної діяльності в глобальних офшорних юрисдикціях;
- глобальна економічна реструктуризація власності, суверенна боргова криза;
- продаж банківських активів для підвищення коефіцієнта достатності капіталу [48, с. 159].

Дослідниці А. Кравченко та М. Варламова, в своїй праці зазначають про тривалі негативні «тренди» розвитку та функціонування офшорних зон:

- послаблення банківської таємниці;

- підвищення прозорості корпоративних структур (заборона акцій на пред'явника, вимога надавати інформацію про власників компанії);
- обмін інформацією;
- реагування на дії офшорних зон (які не відповідають новим вимогам, практично втрачають свою конкурентоспроможність через сильний спротив міжнародної спільноти та національних органів влади) [24, с. 6].

Ці тенденції торкаються і України. Варто відзначити, що подекуди опосередкований негативний вплив офшорної юрисдикції на економічну ситуацію в нашій країні, але українське законодавство регулює порядок здійснення господарської діяльності в офшорних регіонах (прикладом такого регулювання є розпорядження Кабінету Міністрів України «Про перелік офшорних зон» від 23 лютого 2011 р. [36]). Проте, якщо мова йде про застосування офшорних зон українськими бізнесменами, то слід зазначити, що вперше така можливість відкрилася офшорні у 1991 році. Таким компаніям надавалася не лише допомога у створенні звільнених від податків компаній, а й надавалася саме підтримки в їх діяльності, у вигляді щорічних внесків до бюджету країни перебування, адміністративні послуги з обробки нерегулярної пошти, організації щорічних зборів акціонерів, підготовку балансів тощо.

Розвиток співпраці з offshore zones є дуже важливим для України, адже обсяг операцій в offshore zones зростає з кожним роком. Українська еліта бізнесменів та олігархів добре знає всі вищезгадані позитиви, які пропонується учасникам. Тому співпраця з Кіпром, як найближчим до України offshore zones, набуває особливого значення. Такі капітальні операції становлять значну частину імпортно-експортних операцій України [8, с. 44].

На сьогодні в Україні питання «паралельних» закордонних операцій набуло великого значення, оскільки капітал вивозиться без користі не лише для компаній, а й для держави. У 2012 році *Україна займала 16-те місце у світі за масштабами тіньових операцій з капіталом*. У 2017 році *Україна посіла третє місце в списку країн з найбільшою тіньовою економікою у світі*

з показником 45,16%. Україна посіла серед 72 місце серед 192 країн світу проти 81 у 2018 році. Як зазначено у звіті «Рівень економічної свободи у світі в 2022 році» Україна займала 130 місце із 178 країн світу.

Причиною несприятливого бізнес-клімату були обмежені можливості економіки щодо ефективного залучення інвестицій, недовіра до влади, нестабільна макроекономічна ситуація, недостатньо розвинутий фінансовий ринок створюють складні умови для залучення інвестицій. У зв'язку з чим інвестори вкладають свої гроші у більш сприятливе бізнес-середовище. Компанії в Україні не відчують підтримки з боку держави, а податкове навантаження під час криз зростає. У період 2012-2018 роки іноземні інвестори продали майже всі свої інвестиції в Україні.

Для зменшення впливу капіталу Україні було встановлені жорсткіші вимоги до надання інформації про електронні перекази; посилення контролю щодо джерел доходів політиків; посилення вимог до контролю за операціями, які здійснюють публічні особи, а також оточуючі люди, особливо члени родини, помічники, наставники тощо; розширення переліку злочинів, що використовуються у відмиванні грошей; посилення вимог правоохоронних органів щодо боротьби з відмиванням грошей.

Таке враження, що offshore zones настільки міцно закріпилася в Україні, що стала ключовим чинником стабілізації економічного розвитку, виходу бізнесу з криз, інвестицій, що стало важливим фактором як ефективний інструмент для операцій. Регулююча функція держави має зводитися не до різного роду заборон, а до вдосконалення чинного законодавства та запровадження практик, що забезпечують зростання інвестиційного потенціалу України [41].

Отже, стає зрозумілим, що діяльність в офшорних зонах є одним із способів ведення бізнесу, розвитку економіки та залучення інвестицій, а отже, є кроком вперед до нового етапу підвищення економічного потенціалу країни в цілому. До «благодірного» досвіду офшорних компаній включено спрощення правил регулювання підприємницької діяльності в юрисдикціях з

низьким податковим тиском, що призводить до зниження витрат і більш сприятливих схем податкового планування з використанням офшорних компаній. Одним з прямих доказів благодетельних сторін діяльності офшорних зон держави – є залучення додаткових інвестицій до бюджету [48]. Сприятливий вплив діяльності в offshore jurisdictions of recipient countries з точки зору потоків капіталу полягає в наступному: «винахід» зручного інвестиційного клімату та зростання обсягів інвестицій, що призводить для економіки країни до позитивних результатів капіталовкладень

Таким чином, вітчизняна податкова система створюється під впливом низки кризових явищ економічного, політичного та соціального характеру, які сформували у свідомості населення та суб'єктів господарювання стереотипи про примусове запровадження податкових платежів, це змушує платників податків зменшувати свої податкові зобов'язання або ухилятися від сплати, тобто вдаватися до анти фіскальної поведінки. Постійні зміни податкового законодавства, його суперечливість, недоліки, неврегульованість та нечіткість створюють значні перешкоди для здійснення суб'єктами господарювання фінансово-господарської діяльності та сприяють зловживанням ними у сфері оподаткування. Крім того, високе податкове навантаження на суб'єктів господарювання зумовлено складністю та нестабільністю податкового законодавства. Значне розширення фінансових ринків внаслідок процесів глобалізації створило сприятливі умови для паралельної економічної діяльності та поширення ухилення від сплати податків, яке починається в легальному секторі економіки та поступово поширюється на shady сектор.

3.2. Розвиток співробітництва з офшорними зонами для України

Сучасна економіка України немислима без інвестиційного співробітництва з офшорними регіонами, адже зниження податків та захист вашого капіталу – головні переваги розвитку офшорного бізнесу, які зараз проявляються у всіх видах підприємницької діяльності. Відносини із офшорними зонами для України характеризуються зростаючою динамікою залучення іноземних інвестицій на територію України та з неї. Одним із важливіших партнерів України у розвитку інвестиційного співробітництва є Кіпр та стратегічним партнером України, який протягом багатьох років є лідером за обсягом інвестицій в українську економіку (рис. 3.1).

Варто вказати, що сучасна економіка практично не можлива без існування офшорних зон, оскільки для економії коштів та зниження ризиків аутсорсингові компанії використовуються практично у всіх сферах діяльності. Показовим в цьому плані є світова економічна криза, яка ще більше загострила наявну проблему в сфері офшоризації та сприяла її популяризації. Отже, офшорна схема експорту – є схемою, за якої компанія вдається до використання офшорної компанії для здійснення мінімізації податків під час експорту товарів або послуг. Іншими словами, реальний експортер намагається продати товар офшорній компанії встановлюючи занижену ціну для можливості залишити різницю прибутку в офшорній зоні, де оподаткування є мінімальним.

Офшорні компанії знаходяться в авангарді глобальної економіки. Зовнішні схеми спираються на зовнішньоторговельні контракти, лізинг, кредити, комісії та інші договірно-правові форми для реалізації складних бізнес-проектів. Нагальною стала можливість створення не тільки одноосібних підприємств, а й схем, що включають офшорні та не офшорні компанії, їх представництва та філії в різних країнах. Говорячи про офшорний бізнес в Україні, варто зазначити, що українські бізнесмени вперше отримали можливість відкрити офшорні компанії в 1991 році. Саме тому на сьогодні окремі суб'єкти господарювання в нашій державі намагаються використовувати офшорні юрисдикції з метою:

- оптимізувати податки: встановлення низьких податкових ставок, допомагає компаніям зменшувати власні податкові витрати;
- захистити активи: офшори здатні надавати певний рівень захисту активів від різноманітних політичних або економічних ризиків у країні походження;
- розширити міжнародну торгівлю та інвестування: для окремих видів міжнародної діяльності офшорні компанії вдаються до спрощення фінансових операцій та залучення інвестицій;
- посилити та не порушувати конфіденційність: забезпечити анонімність власникам і бенефіціарам тощо.

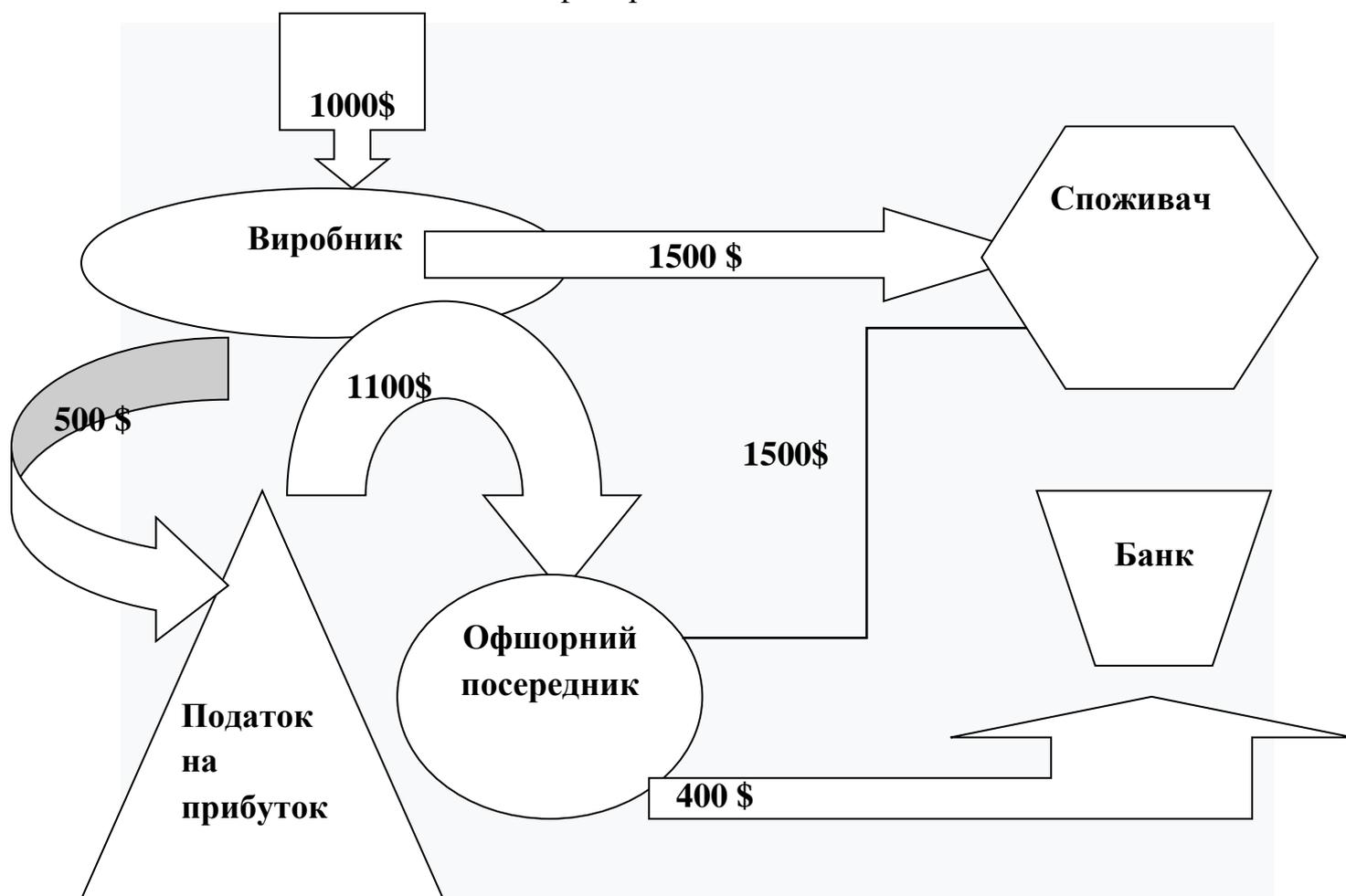

Рис. 3.1. Офшорна схема експорту

Джерело: розроблено автором

Попри привабливість для окремого бізнесу, співпраця з офшорними зонами для України несе значні негативні наслідки на макрорівні:

- втрата податкових надходжень: Найбільш очевидний недолік – втрата значних сум податків, які могли б наповнити державний бюджет; вказане здійснює досить негативний вплив на обсяги та особливості фінансування різних актуальних соціальних програм, інфраструктури, оборони тощо;
- посилення та поширення тіньової економіки та корупції: офшори досить часто використовуються для відмивання коштів, уникнення сплати податків, приховування незаконним чином отриманих прибутків та доходів, що, в свою чергу, суттєво підриває державну економічну безпеку;
- тенденція до зниження інвестиційної привабливості: надмірність використання офшорних зон та схем може призводити до непрозорості економіки в державі, що відлякуватиме потенційно чесних інвесторів;
- ймовірність відтоку капіталу: наприклад, наша держава досить часто стикається з проблемою відтоку капіталу в офшорні зони, що значно послаблює як державу, так і її імідж.

Варто вказати, що за умов посилення процесів глобалізації й від сплати податків, міжнародної співпраці щодо боротьби з відмиванням грошей та ухилянням від сплати податків, тенденція свідчить про тривале зменшення використання «класичних» офшорів. Для нашої держави в умовах вказаного є надзвичайно важливим:

- продовжувати деофшоризацію економічної сфери, що передбачатиме подальше вдосконалення основ податкового законодавства, посилюватиме фінансовий моніторинг, підвищуватиме прозорість ведення бізнесу й активну співпрацю з міжнародними організаціями;
- формування сприятливого інвестиційного клімату всередині держави, для того аби вітчизняному бізнесу було простіше розвивати й сплачувати податки в країні, а не вдаватися до їхнього виведення за кордон. Вказані дії повинні також включати покращення нормативно-правової системи, захист прав власності, зменшувати прояви корупції й бюрократії тощо;

– дотримуватися вибірковості у співпраці, зважаючи на її прозорість та відповідність встановленим міжнародним стандартам.

Таким чином, у контексті України, «розвиток співробітництва з офшорними зонами» слід розглядати не як мету для посилення їх використання, а скоріше як потребу у впровадженні заходів, що мінімізують негативні наслідки від такого співробітництва та сприяють деофшоризації економіки. Часто офшорні зони – це невеликі країни з особливим статусом і правовим статусом. Влада цих країн активно працює над стимулюванням розвитку зовнішнього сектора для залучення додаткових інвестицій, що збільшить можливості працевлаштування та покращить економічну ситуацію в країні (рис. 3.2). Непроста податкова система в Україні штовхає все більше підприємців до активного пошуку шляхів планування та зниження податків. Для досягнення цієї мети широко використовується досвід західних країн щодо створення так званих офшорних компаній.

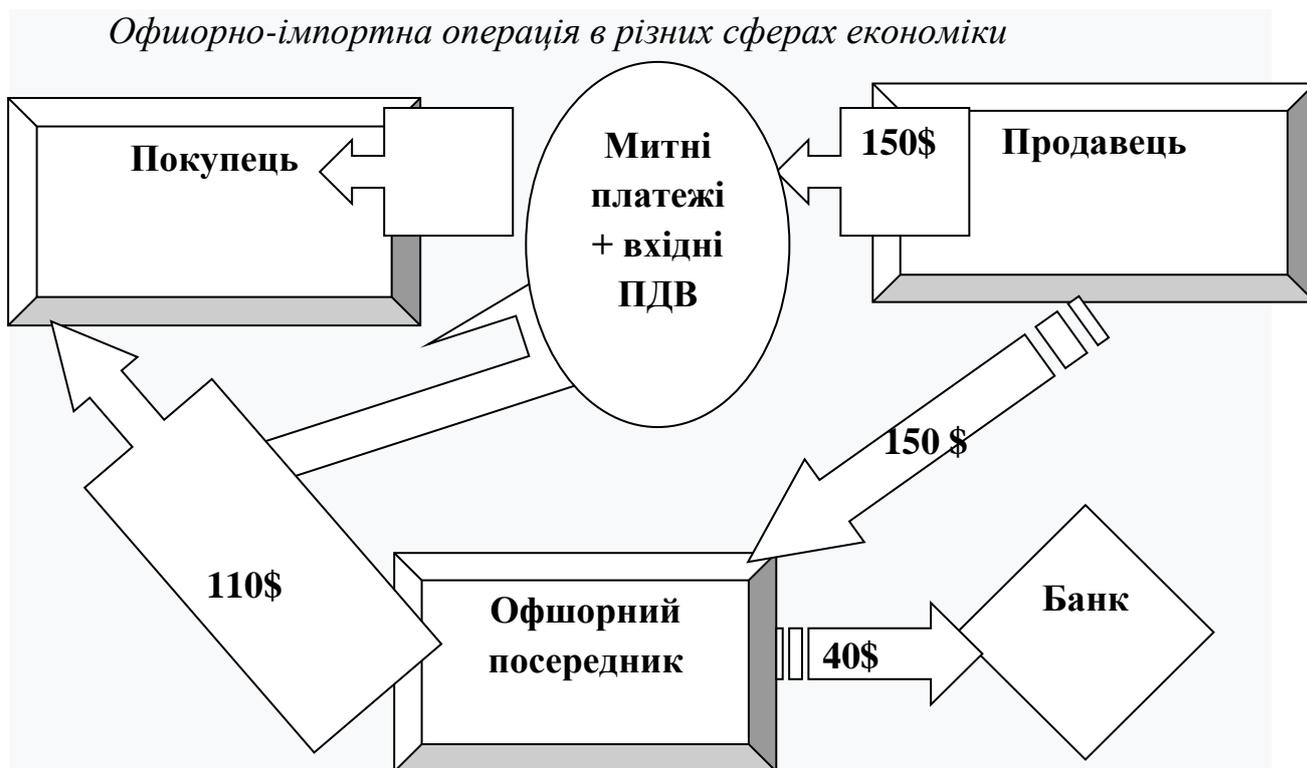

Рис. 3.2. Імпортна офшорна схема

Джерело: розроблено автором.

Ця схема протилежна попередній. Імпортер, діючи через посередника в офшорній компанії, розділяє вартість закупаюваного товару на 2 частини.

Одна частина сплачується постачальнику офшорною компанією (часто – неофіційно, «чорним налом», який отримати в офшорі не проблема), а друга – імпортеру. І ось ця друга частина розраховується таким чином, щоб мінімізувати оподаткування: митні збори, ПДВ, і т.д.

Агентська схема (рис. 3.3). Офшорна компанія створює мережу агентів в тих країнах, в яких вона планує вести діяльність (торгувати, надавати послуги і т.д.). Ці агенти, діючи на умовах агентської угоди, укладають необхідні договори з контрагентами, згідно з якими всі оплати ідуть на рахунки офшорної компанії. Відповідно, ніякі податки з них не сплачуються, а самі агенти отримують від компанії якусь мінімальну агентську винагороду, припустимо, 1% від виручки або ще менше, з якого і платять податки в країнах свого перебування.

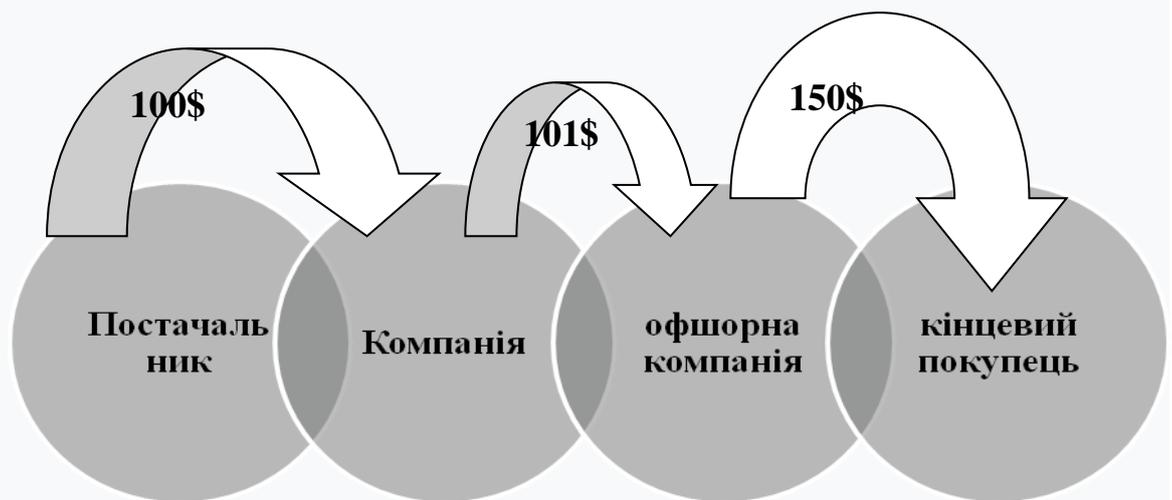

Рис. 3.3 Агентська схема

Джерело: Розроблено автором

Варто наголосити, що офшорна компанія, що зареєструвалася в офшорній зоні, зазвичай використовується для зменшення податкового навантаження й забезпечення конфіденційності. Крім того, така компанія не веде свою діяльність в країні реєстрації, а використовується для різноманітних міжнародних фінансових операцій. Вказана схема роботи може включати декілька етапів, а саме: реєстрацію компанії, відкриття банківського рахунку, укладання різних договорів й отримання прибутку.

Офшорна компанія реєструється в юрисдикції з низьким або нульовим оподаткуванням, часто це острівні держави або території з особливим податковим режимом (наприклад, Британські Віргінські острови, Кіпр, Багамські острови, Панама) (рис. 3.4). Офшорна компанія використовується для проведення міжнародних транзакцій, таких як: Експорт/імпорт: переміщення товарів через компанію-посередника для зменшення податків (реінвойсинг).

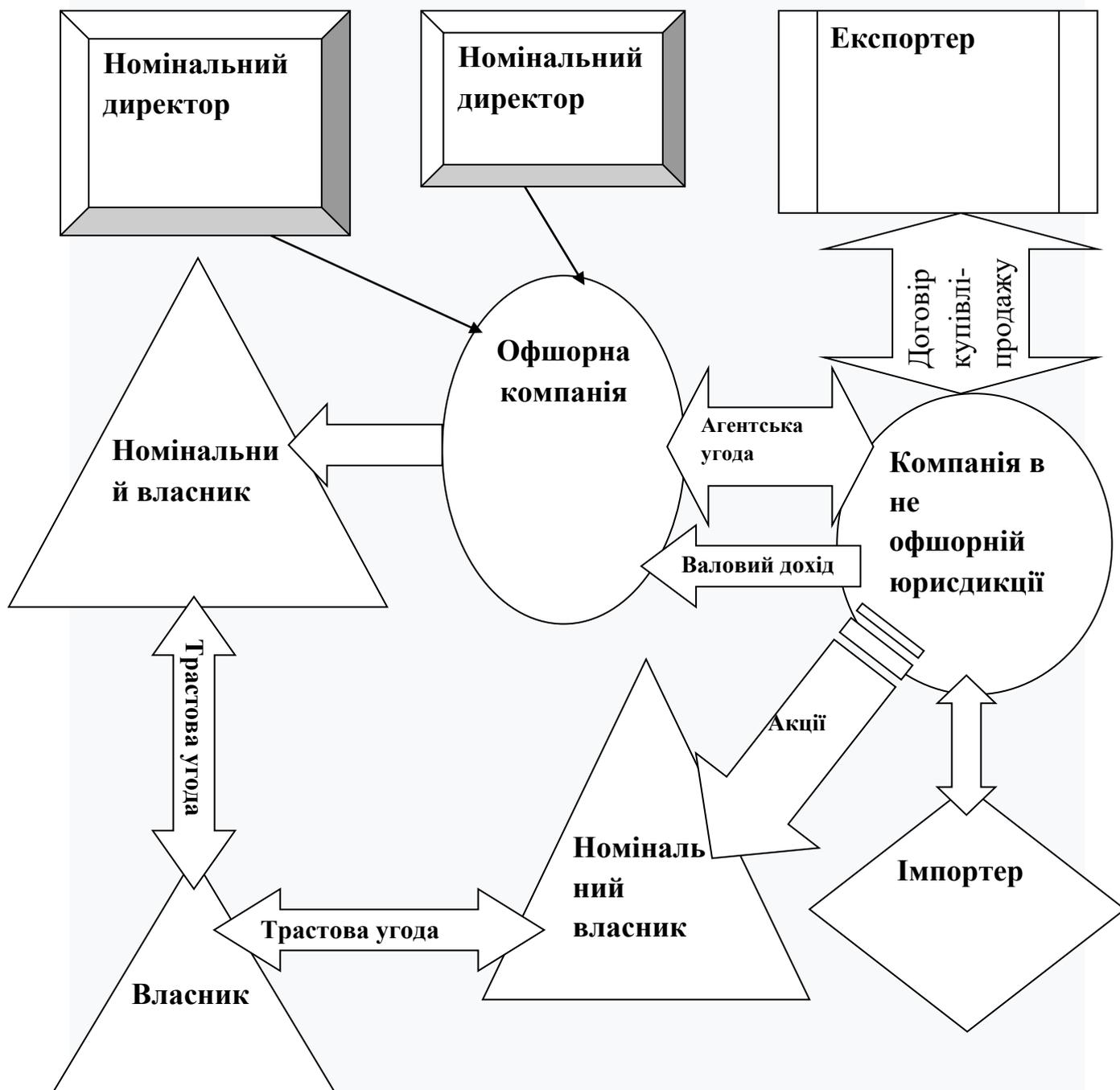

Рис. 3.4 Схема роботи офшорної компанії

Джерело: розробка автора

Надання кредитів та позик з використанням офшорного рахунку для отримання прибутку від різниці у відсотках. Інвестиції: Інвестування в інші компанії або активи, використовуючи офшорну компанію для зменшення податкового навантаження. Завдяки низьким або нульовим податкам в офшорній зоні, прибуток, отриманий через офшорну компанію, може бути значно зменшений або звільнений від оподаткування в іншій країні. Офшорні компанії забезпечують високий рівень конфіденційності, оскільки інформація про бенефіціарних власників та фінансові транзакції може бути обмежена або недоступна для державних органів. Важливо зазначити, що використання офшорних компаній може мати як позитивні, так і негативні наслідки, і його законність може залежати від конкретної ситуації та законодавства відповідних країн.

Прямі іноземні інвестиції (скор. ПІІ, англ. *Foreign direct investment*, FDI) – це довгострокові вкладення матеріальних засобів компаніями-нерезидентами в економіку країни (наприклад, з метою організації і будівництва підприємств). Розраховуються в млн. доларів США.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – найбільш бажана форма капіталовкладень для економік, що розвиваються, тому що вона дозволяє реалізовувати великі проекти; крім того в країну надходять нові технології, нові практики корпоративного управління, тощо (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Прямі іноземні інвестиції в Україні в 2024 р. (млн. дол. США)

2024	ПІІ в Україну	ПІІ з України	Сальдо
I кв.	1838 +1686	-87 - 123	+1925 +1559.5%
II кв.	1122 -716	-10 + 77	+1132 -41.2%
III кв.	156 -966	-14 - 4	+170 -85.0%
IV кв.	213 + 57	-51 -37	+264 +55.3%
за рік	3329	-162	+3491

Джерело: [41]

Досліджуючи інформацію з відкритих джерел Інтернету, а саме аналітичну інформацію української IT-компанії, що розробляє сервіси на основі відкритих даних YouControl, з'ясовано. Аналітиками YouControl досліджено 5 регіонів України та визначено кількість власників і засновників великих офшорних компаній, якими вони володіють, галузі, в яких вони працюють, і країни, які в них найбільше зацікавлені. Зараз у світі існує кілька визнаних списків «офшорних» країн і територій. Свої списки мають Міжнародний валютний фонд, The Financial Action Task Force (FATF) Міжнародна група з протидії відмиванню «брудних» грошей, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Постановою Кабінетів Міністрів України № 1045 від 27.12.2017 затверджено перелік держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, та визнання таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 977 (із змінами внесеними згідно з Постановами КМУ № 108 від 31.01.2018 № 295 від 11.04.2018 № 636 від 04.06.2024 № 1505 від 27.12.2024) [36].

У переліку визначено 46 юрисдикцій і країн з низьким рівнем оподаткування, компетентні органи яких не забезпечують повний і своєчасний обмін податковою та фінансовою інформацією на запити органів державної податкової служби, тобто це є *offshore areas*. 27.12.2018 Кабінетом Міністрів України змінено перелік офшорних зон (Розпорядження № 1079-р від 27.12.2017) оновлено перелік *offshore areas* та містить 41 юрисдикцію. Зокрема до переліку додалися – Тринідад і Тобаго, Намібія, Гуам, Палау і Американське Самоа.

Як зазначає заступник директора YouControl з правових питань, адвокат Д. Глоба основний перелік *offshore areas* міститься в Постанові КМУ №1045 від 27.12.2017, тому що саме той перелік стосується сфери оподаткування. Інший перелік більш «націлений» на визначення ризиків

фінансових операцій. У фокус дослідження YouControl потрапив бізнес Вінницької, Дніпропетровської, Львівської, Одеської, Харківської областей. Загалом в них працює майже 300 тис. підприємств (рис. 3.5) [35]:

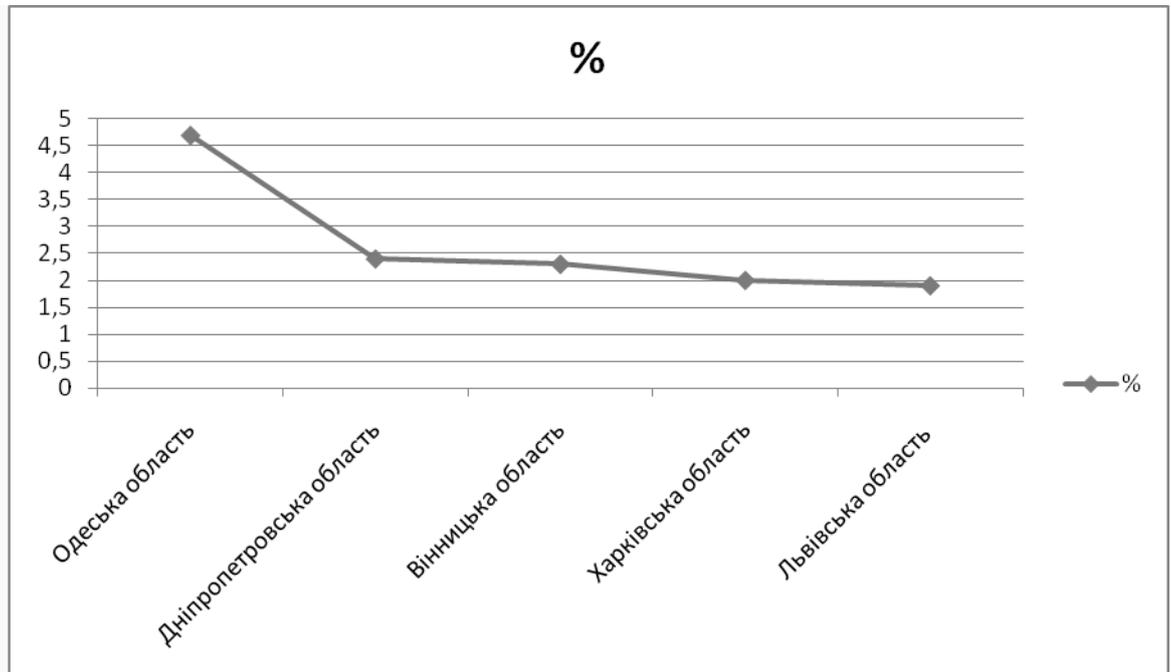

Рис. 3.5. Частка offshore в різних регіонах

Джерело розроблено автором [35]

- 4,7% offshore companies від загальної кількості підприємств в Одеській області;
- 2,4% у Дніпропетровській області;
- 2,3% у Вінницькій області;
- 2% у Харківській області;
- 1,9% у Львівській області [35].

Кількісна різниця більш відчутна: якщо у Вінницькій області офшорів трохи більше 400, то в Одеській – понад 3,1 тис. Але не тільки за кількістю компаній можна оцінити їх «вагу» в регіоні. Більш цікавими були розміри та фінансові показники їхньої роботи. 29% загальних доходів принесли «офшори» Вінницької області у 2017 році. Частка офшорів у Дніпропетровській та Одеській областях досягла по 32%, у Львівській – 11%, 7% у Харківська область. В Одеській області цей район традиційно зберігає

високу господарську та комерційну активність. Чим більш індустріалізованою стає територія, тим більше вона стає «офшорною». Також на нашу думку, на таку ситуацію впливає і географічне положення Одеської області. Це прикордонна територія, яка розташована біля моря і має загалом сильну міжнародну торгівлю (рис. 3.6) [35].

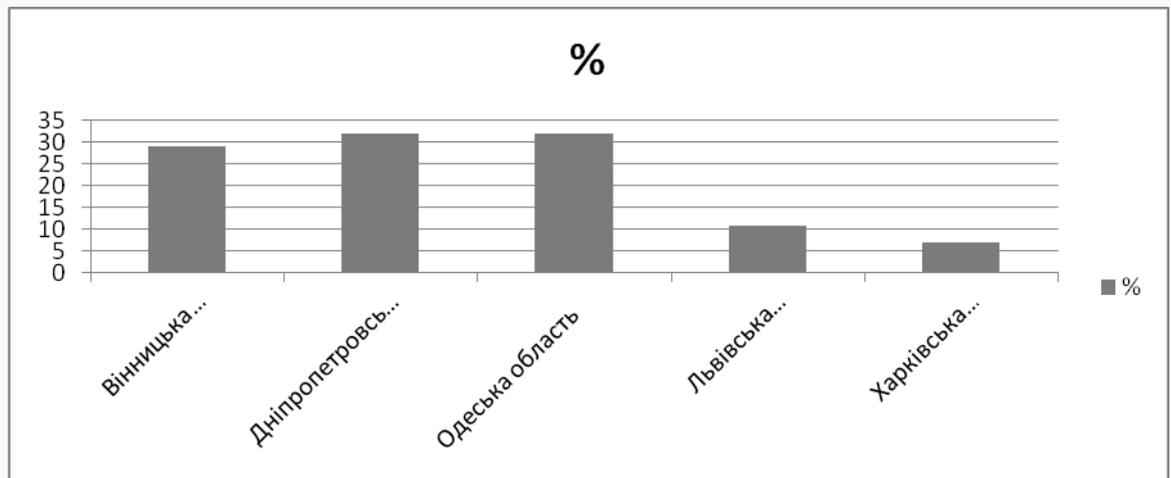

Рис. 3.6. Загальні доходи від офшорів

Джерело розроблено автором

Аналітик Р. Корнилюк звертає увагу на те, що «...частиною підприємств області досі володіють реальні власники з країн, що входять до списку низько податкових юрисдикцій (Молдова та Туреччина)...» [35].

У ділових колах Кіпр асоціюється насамперед не з курортом, а з одним із «улюблених бізнес-напрямків», у тому числі й українських. Цей красивий острів займає перше місце серед відомих «морських країн» у 4 з 5 розглянутих у дослідженні регіонів (за винятком Одеської області). Загалом на Кіпрі присутні засновники понад 2100 компаній із п'яти згаданих регіонів.

Проте незабаром ситуація може дещо помінятися. Так, у 2018 році Кіпр змінив свою позицію щодо можливості приховування свого бізнесу на острові. Натепер Кіпр оголошує про серйозне посилення стандартів фінансового нагляду та придушення фіктивних компаній, що працюють за межами Кіпру. За словами Р. Корнилюка в ТОП-3 найулюбленіших офшорів

потрапили територіально близькі для України Молдова та Туреччина (рис. 3.7) [35].

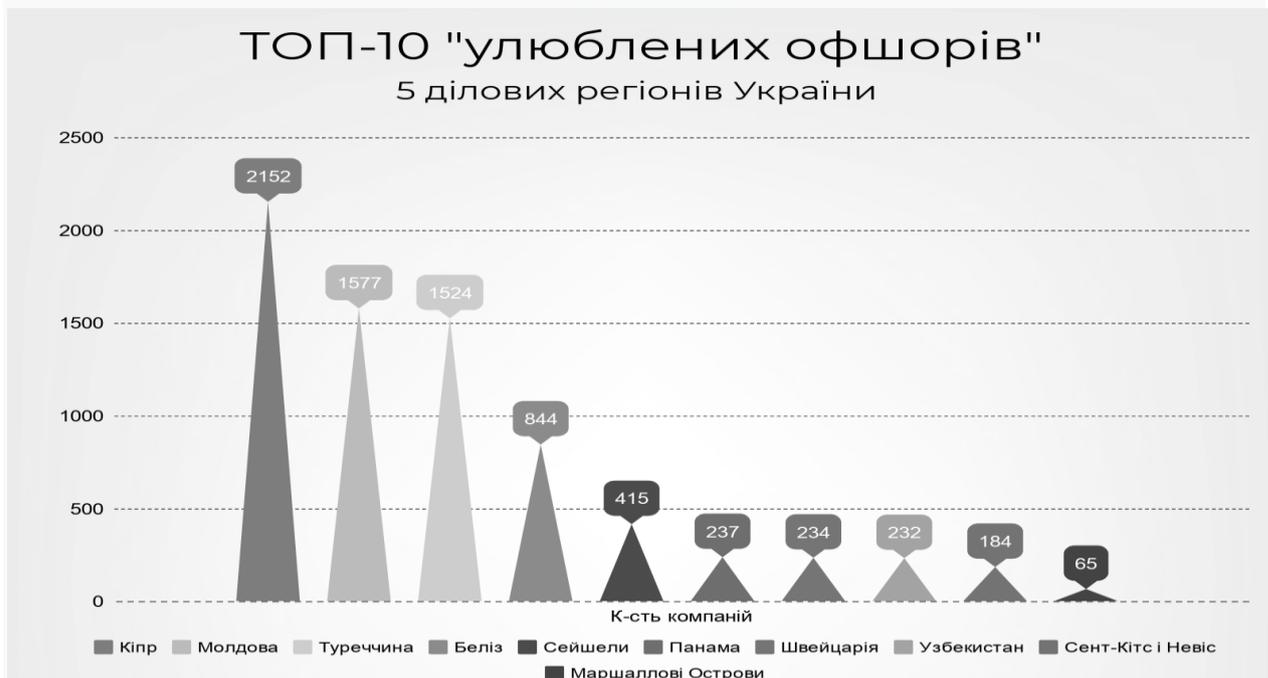

Рис. 3.7. Топ 10 «улюблених офшорів»

Зрозуміло, що українські компанії не зупиняються на знаменитих «офшорах». Деякі компанії, зокрема з Харківської та Дніпропетровської областей, отримують членство у Федерації Сент-Кітс і Невіс за кордоном. зокрема, 22 компанії у Львівській області, самоврядній заморській території Великої Британії під назвою Ангілья в Карибському морі. Інший обирає віддалені від материка Маршаллові острови посеред Тихого океану або багату на історичні пам'ятки Йорданію [35].

Поряд з цим, якщо говорити про компанії, засновані офшорними агентами, то слід звернути увагу на один момент. Не всі низько податкові юрисдикції призначені для резидентів України. Насправді це можуть бути іноземні бенефіціари. З іншого боку, вони можуть бути за класичним «офшорним» островом або бути громадянами традиційних торгових партнерів України – прикладом можуть слугувати як Молдова чи Туреччина, за трансфертним ціноутворенням транзакції входять до категорії регульованих.

Розгляд «неспеціалізованої оптової торгівлі» основним видом діяльності компанії іноді говорить про те, що вона ретельно приховує свою діяльність. Вже давно мало кого дивує, що офшори в бізнес-зонах України найбільше зацікавлені в цьому виді діяльності. Другим за поширеністю видом діяльності став КВЕД, де вказано: «надання в оренду та експлуатацію нерухомого майна, що знаходиться у власності чи оренді». Третя також була пов'язана з нерухомістю (рис. 3.8) [35].

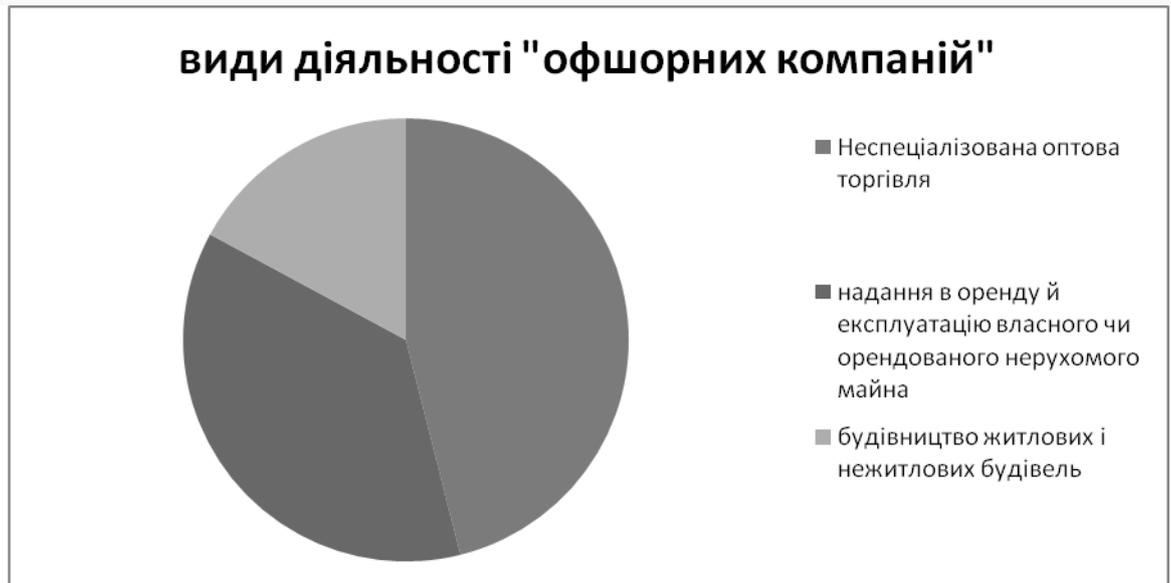

Рис. 3.8. За видами діяльності офшорних компаній

При цьому лідируючі місця серед популярних заходів у різних регіонах займали різні позиції. Одне з найбільшим офшорним об'єднанням підприємств Вінницької області показало свій головний КВЕД – «Вирощування зернових, зернобобових та олійних культур». У Дніпропетровській та Одеській областях здебільшого – «неспеціалізована оптова торгівля». Офшорні компанії у Львівській та Харківській областях часто займаються діяльністю згідно з КВЕД – «Надання в оренду та експлуатацію власного або орендованого нерухомого майна». Не завжди легко зрозуміти, які країни вважаються «офшорами», а які ні, оскільки їхні списки в Україні та світі відрізняються [34].

Є «сірі» списки і «чорні», і навіть в Україні є відразу два списки (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Перелік офшорних зон

Назва	Офіційно визнані у світі						Офіційно визнані в Україні	
	Перелік ЄС		Перелік FATF		Перелік ОЕСР		Кабінет Міністрів України	
	чорний	сірий	чорний	сірий	чорний	сірий	Постанова № 1045	Розпорядження № 143-р
Автономний регіон Мадейра Португальської Республіки							+	
Американське Самоа			+					+
Албанія				+				+
Ангілья				+		+	+	+
Андорра				+			+	+
Антигуа і Барбуда				+			+	+
Аруба				+			+	+
Багамські острови				+	+		+	+
Барбадос				+			+	+
Бахрейн				+			+	+

Джерело: розроблено автором [35]

Таким чином, виходячи з наведених даних, можна зробити висновок про ефективну співпрацю між Україною та закордонними центрами. Варто відзначити двох зовнішніх партнерів – Кіпр і Британські Віргінські острови. Третина інвестиційних потоків в Україну надходить з Кіпру, але 90% загального обсягу інвестицій в Україну відбувається через реінвестиції. Це свідчить про те, що українські інвестори та бізнесмени намагаються уникнути податків, «тіньових» інвестиційних потоків та відмивання грошей. Крім того, наявні проблеми взаємодії нашої держави з офшорними юрисдикціями – це суттєва проблема, що чинить вагомий вплив на стан

національної економічної безпеки й інвестиційного клімату. Особливості розвитку співробітництва з офшорними зонами для нашої держави також виступає своєрідною трансформацією взаємовідносин від пасивного прийняття до активного управління й протидії зловживання. За таких умов необхідним є не лише посилення правових норм, використання передових технологій для відстеження активів у цифровому просторі, але й стратегічного покращення внутрішнього інвестиційного клімату. Це включає забезпечення політичної та економічної стабільності, створення передбачуваної податкової системи та безкомпромісну боротьбу з корупцією. Шлях до повної фінансової прозорості та сталого зростання для України є складним, але чітко визначеним. Послідовна реалізація цих заходів дозволить Україні не тільки повернути втрачений капітал, але й побудувати міцну, прозору економіку, здатну залучати значні інвестиції та забезпечувати добробут своїх громадян.

ВИСНОВКИ

Роль офшорних зон у глобальній світовій економіці є своєрідною та суперечливою. З однієї сторони, офшорні зони можуть слугувати законними механізмами для міжнародного бізнесу, пропонуючи окремі переваги у вигляді податкової оптимізації, захисту активів, спрощення різноманітних міжнародних операцій й доступу до зовнішнього фінансування. Вказане створює передумови для ТНК та інвесторів більш ефективно управляти власними фінансами й капіталом на глобальному рівні. З іншого боку, головною негативною роллю офшорних зон є незаконне використання та здійснення операцій щодо ухилення від сплати податків, відмивання грошей, приховування незаконно отриманих доходів та виведення капіталу. Це призводить до значних втрат для національних бюджетів, посилює тіньову економіку, сприяє корупції та збільшує глобальну нерівність. Міжнародна спільнота, зокрема ОЕСР, FATF та ЄС, активно бореться зі зловживаннями офшорними зонами, впроваджуючи стандарти прозорості (наприклад, BEPS, CRS) та посилюючи регулювання. Тенденція полягає у зменшенні можливостей для непрозорих операцій та підвищенні фінансової прозорості, хоча офшорні юрисдикції постійно адаптуються до нових правил.

В результаті проведеного дослідження зроблено наступні висновки.

1. Офшорні зони – це юрисдикції, які пропонують пільгові податкові режими (часто з низькими або нульовими податками) та високий рівень фінансової таємниці для компаній та фізичних осіб-нерезидентів. Вони характеризуються спрощеними процедурами реєстрації, мінімальними вимогами до звітності та слабким валютним контролем. Хоча термін «офшор» часто асоціюється з острівними державами, він стосується не географії, а економічної політики, спрямованої на залучення не резидентного капіталу, обсяги якого є непропорційними до розміру внутрішньої економіки юрисдикції. За своєю сутністю офшорні зони можуть слугувати необхідним

механізмами для здійснення законної податкової оптимізації, захисту активів від політичних та економічних ризиків, подальшого розширення доступу до зовнішнього фінансування, інвестування й спрощення міжнародних торговельних операцій. Крім того, офшорні зони та юрисдикції досить часто перетворюються на осередки тіньового капіталу, який використовують для ухиляння від сплати податків, відмивання коштів й приховування незаконно отриманих прибутків, оскільки отримати інформацію щодо власників фінансових потоків є практично неможливим. Передумови виникнення офшорних зон пов'язані з кількома історичними, економічними та політичними факторами:

- компанії та інвестори прагнули зменшити податкове навантаження та зберегти фінансові ресурси, особливо щодо податку на прибуток;
- висока фінансова таємниця та суворі правила захисту банківської таємниці в офшорних юрисдикціях були привабливими для тих, хто бажав зберегти анонімність.

У країнах походження капіталу (як, наприклад, в Україні) нестабільне законодавство, високий рівень тінізації економіки та корупції, а також загроза девальвації національної валюти стимулювали виведення капіталу в більш стабільні та передбачувані юрисдикції.

2. На сьогодні в новій моделі світової економіки роль та місце офшорних юрисдикцій видозмінюється від суто «податкових гаваней» до більш регульованих, однак все ще привабливих центрів для ведення міжнародного бізнесу. Більшість офшорних юрисдикцій продовжують пропонувати певні послуги щодо податкових переваг, захисту активів й гнучкості для ТНК та інвесторів, сприяючи та стимулюючи законну міжнародну торгівлю та інвестиції. На ряду з цим, зберігається тиск міжнародних організацій та ініціатив, що призводить до посилення прозорості й зменшення можливостей ухиляння від сплати податків та відмивання коштів. Вказане є свідченням того, що офшори все ще існують, а їх використання стає більш контрольованим й менш анонімним, з

акцентуванням уваги на відповідності встановленим міжнародним стандартам фінансової прозорості.

3. Наявні тенденції розвитку офшорів є свідченням посилення тенденцій щодо прозорості й регулювання, не зважаючи на той факт, що офшорні юрисдикції продовжують пропонувати та надавати податкові переваги, гнучкі можливості для міжнародного бізнесу; триває тенденція посилення тиску з боку міжнародних організацій щодо боротьби з ухилянням від сплати податків та відмивання коштів, що, в свою чергу, призводить до:

- необхідності впроваджувати ефективні міжнародні стандарти та плани дій, що забезпечуватимуть автоматичний обмін необхідною податковою інформацією щодо тих або інших офшорних зон;

- посилення вимог щодо прозорого фінансування та звітності щодо створення публічних реєстрів бенефіціарних власників навіть у вже своєрідних «традиційних» офшорах;

- потреби зменшити анонімність та підвищити ризики для тих, хто використовуватиме офшори для здійснення незаконних цілей.

Іншими словами, сучасний світ невпинно рухається до встановлення та чіткого дотримання принципів прозорості, що забезпечить певну контрольованість та нівелювання можливостей зловживань. Варто наголосити, що повної можливості нівелювати офшорні зони та юрисдикції є практично неможливою справою.

4. Шляхи вдосконалення «співробітництва» з офшорними зонами (що фактично означає боротьбу з їх зловживанням та підвищення прозорості) для України включають:

- активну участь у формуванні, становленні та дотриманні глобальних ініціативах, таких як ОЕСР (BEPS, CRS) та FATF, які використовуватимуться для автоматичного обміну наявною чи необхідною податковою інформацією для ефективної боротьби з можливостями відмивання коштів;

- вдосконалення норм та підходів внутрішнього законодавства й правозастосування: закриття наявних реальних та інших «лазівок» для

офшоризації, що потребує посилення відповідальності за податкові порушення й впровадження «прозорих реєстрів» бенефіціарних власників;

– формування й реалізація стабільних, передбачуваних і привабливих умов для ведення бізнесу різного рівня як всередині країни, так і за її межами, що разом досить потужно стимулюватиме капітал залишатися або повертатися в межі тієї або іншої країни;

– використання наявних кращих практик та передових кібертехнологій, методів аналізу блокчейну для здійснення ефективного виявлення й відстежування незаконних активів та коштів тощо.

Таким чином, роль офшорів у сучасному світі є досить неоднозначною й такою, що безперервно потребує змін та їхнього врахування, подальшого розвитку й практично миттєвої адаптації до вимог часу. Сучасні офшорні зони все ще залишаються важливою та надто впливовою складовою глобальної системи, однак їх роль постійно трансформується (з певними перемінним успіхом), прагнучи більшої прозорості й відповідальності. Водночас, сучасні офшорні зони та юрисдикції виступають своєрідними законними інструментами та механізмами ведення міжнародного бізнесу, так й перевіреними каналами для здійснення незаконних фінансових операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріяш В.І. Державна політика: концептуальні аспекти визначення. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2013. № 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua>.
2. Батейко В.С. Проблеми функціонування офшорних зон як суб'єктів інвестиційного процесу. Національний технічний університет України Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/d1b1382c-02f4-4044-9a4d-673b8ef40a64/content/2017>
3. Баймуратов М. О., Зоріна О. І. Офшорні зони у сучасному всесвіті: питання теорії та практики. Одеса: Фенікс, 2017. 174 с.
4. Бозуленко О.К. Роль офшорної фінансової діяльності у світовій фінансовій системі. Економіст. 2010. №1. С. 51-53.
5. Бусол О. Деофшоризація в Україні у світлі нової світової тенденції / Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2174:deofshorizatsiya-v-ukrajini-2&catid=71&Itemid=382.
6. Варналій З., Мацур С. Критерії бенчмаркінгового дослідження зіставних компаній для застосування методу чистого прибутку трансфертного ціноутворення. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2022. № 2. С. 12-16.
7. Вол В. Офшорний бізнес: за і проти. Вісник податкової служби України. 2000. № 30. С. 23.
8. Волкова Ю.О. Розвиток офшорних центрів у системі міжнародного бізнесу. Формування ринкових відносин в Україні. 2008. № 1. С. 43-48.
9. Вороніна А. М. Місце і роль офшорного бізнесу в сучасній світовій економіці: дис. . канд. екон. наук. Миколаїв, 2008. С. 52-54.

10. Галкін І. Офшорні зони: легальні і незаконні цілі використання. Право України. 2003. № 3. С. 70.

11. Гарасюк О.А. Обґрунтування економічної доцільності розвитку офшорного бізнесу в Україні. Формування ринкових відносин в Україні. 2001. Вип. 13. С. 222-228.

12. Громадська Н., Андріяш В. Ефективність прийняття державно-управлінських рішень: особливості використання політичного аналізу. Публічне управління та регіональний розвиток. 2020. № 8. С. 445-470.

13. Д'яконова І.І. Діяльність офшорних зон у міжнародних фінансових відносинах: значення та регулювання. Збірник наукових праць. 2014. № 38. С. 14-20.

14. Денисова А. В., Гданов І. Р. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки держави. Науковий вісник публічного та приватного права. 2020. Вип. 6. № 1. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvppp_2020_6\(1\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvppp_2020_6(1)_27)

15. Деофшоризація: що потрібно знати під час роботи з офшорами? Campio Group, 04.12.2023 URL: <https://www.campiogroup.com/ukraine/blog/deoffshorizacziya-cho-nuzhno-znat-pri-rabote-s-offshorami/>

16. Євтушенко О.Н., Андріяш В.І. Регіоналізація та глобалізація в процесі формування геополітичного і гео економічного простору. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 4. С. 109-113.

17. Железняк В. Тенденції розвитку інвестиційних відносин України з офшорними зонами. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vmntu/2011_2/7.pdf.

18. Захарова Л.В. Розвиток офшорного бізнесу в Україні на сучасному етапі. Міжнародна студентська конференція «Сучасна економічна наука: досвід, тенденції та перспективи розвитку» (Проблеми підвищення ефективності інфраструктури) 2014. № 39. С. 11-14.

19. Індекс фінансової таємниці: країни та території, де найлегше приховувати своє багатство URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/01/25/infografika/finansy/indeks-finansovoyi-tayemnyczy-krayiny-ta-terytoriyi-najlehshe-pryxovuvaty-svoye-bahatstvo>.

20. Карлін М.І., Борисюк О.В. Фінансові офшори : навчальний посібник для студентів ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 240 с.

21. Козак Ю.Г. Офшорні зони в системі світових фінансових центрів. Міжнародна макроекономіка: навч. посіб. К., 2012. URL: http://pidruchniki.ws/13000327/ekonomika/ofshorni_zoni_sistemi_svitovih_finansovih_tsentriv.

22. Копитко М. І. Використання офшорних зон як спосіб ухилення від оподаткування. Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка. 2021. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzuk_2021_1_9

23. Косе Д.Д. Місце правового режиму оподаткування офшорної території у сфері регулювання економічних відносин. Часопис Київського університета права. 2008. №1. С. 18-23.

24. Кравченко А., Варламова М. Сучасні тенденції розвитку офшорних зон. 2022. №.6. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/78-79/1121.pdf>.

25. Леган І. М., Супрунова І. В. Офшорні юрисдикції як інструмент тінізації економіки та транснаціональної злочинності. Право та державне управління. 2021. № 2. С. 133-139.

26. Лещенко Р. М. Офшорні юрисдикції: історія виникнення, поняття та класифікація. Часопис Київського університету права. 2014. № 1. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000182762>

27. Мартиненко В.О., Гордієнко В.П. Аналіз функціонування офшорних зон та шляхи подолання наслідків їх негативного впливу на економіку України. 2018. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/25.pdf

28. Масюк В. О., Чкан А. С. Офшорні зони: правові та фінансові аспекти діяльності. Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України: зб. матеріалів доп. Учасн. II Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. 2021. URL: <https://itta.info/ofshorni-zoni-pravovita-finansovi-aspekti-diyalnosti/>

29. Міжнародний валютний фонд: офіційний сайт. URL: <https://www.imf.org/external/np/mae/osshore/2000/eng/role.htm>.

30. Москаленко Н.В. Проблеми, зумовлені функціонуванням офшорних юрисдикцій, та шляхи їх розв'язання. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 10. С. 117-121.

31. Ніколас Шаксон. Острови скарбів. Податкові гавані та люди, що вкрали світ. United Kingdom: Bodley Head, 2012. 352 с.

32. Організація економічного співробітництва та розвитку: офіційний сайт. URL: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID>.

33. Офшори у світі: 7 ключів для розуміння URL: <https://hromadske.ua/posts/ofshory-u-sviti-7-kliuchiv-dlia-rozuminnia>.

34. Офшорні зони та компанії. Переваги та недоліки URL: http://dumparticles.ru/publ/bukhgalterija_i_finansy/28-1-0-122.

35. Офшорний слід ділових регіонів України. Дослідження компанії YouControl , 2019. URL: <https://youcontrol.com.ua/data-research/ofshornyuy-slid-dilovykh-rehioniv-ukrayiny/>

36. Панфілов М., Артюх О., Муренко Т. Офшорні юрисдикції як інструмент мінімізації податкового навантаження. Економіка та суспільство. 2024. № 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5>.

37. Перелік офшорних зон. URL: <https://youcontrol.com.ua/offshore/>.

38. Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, та визнання таким, що втратило чинність : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-2017-%D0%BF>.

39. Про перелік офшорних зон: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 р. № 143-р URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80>.

40. Прямі іноземні інвестиції в Україну. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>.

41. Руденко В.В. Інвестиційна діяльність в офшорних зонах: особливості реалізації та перспективи розвитку. Вісник Хмельницького національного університету. 2015. № 1. С. 133-141.

42. Сардак С.Е., Ситнік А.І. Вплив офшорних зон на економіку держави. Інфраструктура ринку. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. 2018. Вип. 25. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/11.pdf.

43. Столяров В.Ф., Островецький В.І. Становлення та розвиток офшорної діяльності резидентів України. Економічний вісник Донбасу. 2016. № 1 (43). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/87393775.pdf>.

44. Сучасний стан розвитку офшорного бізнесу в світі: веб-сайт. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/128/110>

45. Товкун І. М. Особливості правового регулювання діяльності офшорних компаній в умовах деофшоризації. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 3. URL: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=110>.

46. Удовик Е. Л. Офшорна економіка в світовій практиці URL: <http://international-relations-tourism.karazin.ua/resources/d91194ae07a0101c54cc2f6f382326e3.pdf>.

47. Фінансово-економічний словник. URL: <http://fes.net.ua/?p=135>.

48. Харчук О.О., Коритнік С.А. Негативні наслідки діяльності офшорних зон та шляхи їх подолання в Україні. Міжнародний науковий журнал. 2016. № 6. Т. 3. С. 157-160.

49. Хейфец Б. Офшорні юрисдикції в глобальній і національній економіці URL: <http://bookree.org/reader?file=671908 &pg=4>.

50. Челяк О.В., Андріяш В.І. Фактори впливу на обсяги та структуру державних видатків. Наукові праці : науково-методичний журнал. Вип. 278. Т. 290. Державне управління. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2017. С. 9-15.

51. Шереметинська О.В., Савчук І.В. Вплив офшорних зон на економіку України. Економічний простір. 2016. № 105. С. 58-66.

52. Шкурат М., Кукель Г., Штефан Л., Мазур В. Розвиток індустрії 4.0 в ЄС: особливості та фінансове забезпечення в умовах постпандемійного відновлення. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2022. №2. С. 213-220.

53. Шутова О.С. Правова природа офшорних зон. Часопис Київського університету права. 2012. № 2. С. 143-149.

54. Ярошевич В., Сарган А. Офшорний сегмент світової економіки: еволюція і тенденції розвитку URL: <http://www.nbrb.by/bv/cont.asp?id=9675>.

55. Cassard M. The Role of Offshore Centers in International Financial Intermediation. IMF Working paper. 2014. № 107. P. 22-32.

56. Countering Offshore Tax Evasion: Some Questions and Answers on the Project / OECD Centre for Tax Policy and Administration, 28.09. 2009. 15 p.

57. Grundy M., Nathan A. Offshore business centres: a world survey. London: Sweet & Maxwell, 2013. 137 p.

58. Indices, Economy of Ukraine, Foreign Investments – Ukrainian portal of the Ministry of Finance of Ukraine URL:<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>.

59. Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue / Organization for Economic Development and Cooperation, 1998. P.88.

60. Henderson A. Founder of Nomad Capitalist and the world's most sought-after expert on global citizenship URL: <https://nomadcapitalist.com/finance/offshore/reasons-to-use-an-offshore-company>.

61. James S. Henry. The price of offshore revisited / Tax Justice Network URL:www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/Price_of_Offshore_Revisited_122.pdf.

62. Mayteck Arenas. «What Are the Best Tax Havens in the World?», May 28, 2025. URL: <https://www.deel.com/blog/best-tax-heavens/>.

63. Offshore voluntary disclosure. September 2010. URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/60/31/46244704.pdf>.

64. Planning Information Service. Offshore Express 2021: website. URL: <http://www.offshoreexp.com/pdf0312>.

65. Rogers-Glabush Julie. IBFD International Tax Glossary / Julie Rogers-Glabush. Amsterdam, 2015. 648 c.

66. The Global Financial Centres Index 22: website. URL: <https://www.longfinance.net/programmes/financial-centre-futures/global-financialcentres-index/gfci-publications/the-global-financial-centres-index-22/>.

67. Top 6 best jurisdictions for foreigners in 2022: website. URL: <https://bbcincorp.com/offshore/articles/best-offshore-company-jurisdictions>

68. Yemelyanov V., Andriyash V. Public financial systems of foreign countries: institutional features. Public Administration and Regional Development. 2024. № 24. Pp. 342-367.

ДОДАТКИ

Додаток А

Топ-10 найкращих офшорів 2023 року

Невіс. високорозвинена інфраструктура, гнучке законодавство та дружні місцеві банки. податок на прибуток і дивіденди – 0 %.

Маршаллові Острови . Класичний офшор з чудовою репутацією і гнучким законодавством. Податок на прибуток і дивіденди – 0 %.

Панама. Вигідна локація для запуску бізнесу-розвинена економіка, надійна фінансова індустрія, перспективні промислові зони. Податок на прибуток – 0% для іноземних доходів, дивіденди – 5% також для іноземних доходів.

Гібралтар. півострів де-юре відноситься до Великобританії. Відрізняється гнучкою податковою політикою для нерезидентних компаній. Податок на прибуток і дивіденди – 0 % (для нерезидентів).

Угорщина. країна-учасниця Євросоюзу з низькими податковими ставками і великими можливостями для відкриття рахунків в місцевих банках. Податок на прибуток – 9 %, на дивіденди – 0 % (для іноземних компаній).

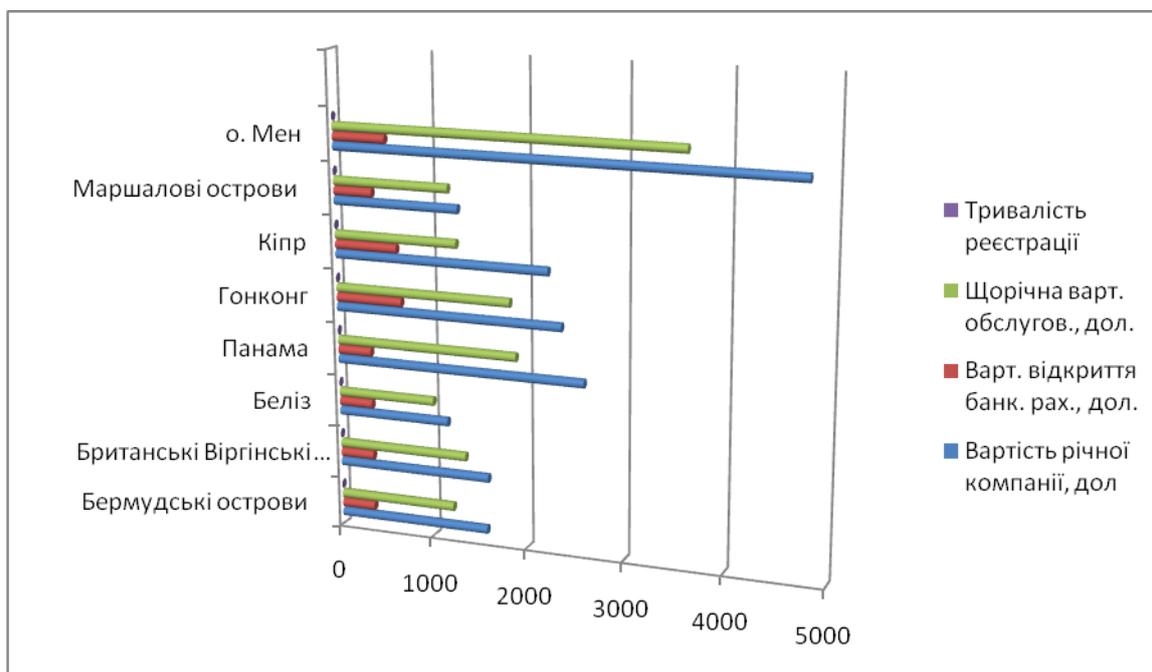
Естонія. Прекрасний варіант для стартапів та ІТ-компаній. Податок на прибуток – 0 % (при реінвестуванні в бізнес), на дивіденди – 0 % (для іноземних фірм).

Сербія. Так звані "ворота в Європу", однаково привабливі для компаній з США, Росії, ЄС і Китаю. Країна відрізняється низькими тарифами на оренду комерційних і виробничих приміщень, на електроенергію. Якщо ви відкриєте компанію в спеціальній економічній зоні, вона буде звільнена від ПДВ і митних платежів. Податок на прибуток – 15 %, на дивіденди – 0 % (для резидентів).

Португалія. незважаючи на високе оподаткування і складності з відкриттям банківських рахунків, підприємці вважають це європейська держава одним з кращих офшорів. Вся справа в бездоганній надійності. Податок на прибуток – 21 %, дивіденди – 25 %.

Канада. країна не виступає класичним офшором. Однак, якщо ви відкриєте тут партнерство і будете отримувати прибуток за канадськими кордонами, то звільняєтеся від корпоративного оподаткування. Податок на прибуток – 0% (для партнерств, які отримують прибуток за межами Канади), дивіденди – 0 % (для резидентів).

США. У Сполучених Штатах вельми привабливі умови для іноземних інвесторів, є безліч нюансів і інструментів, які роблять оподаткування для компаній рівним нулю. Податок на прибуток – 0 % (при реєстрації бізнесу в певних регіонах і отриманні доходу за територією країни), дивіденди – 0 % (для резидентів).

Вартість заснування та обслуговування офшорної компанії у 2021 році

Додаток В**10 найбільших фінансових центрів світу у 2024 році:**

1. Нью-Йорк – 763 балів;
2. Лондон – 750 балів;
3. Гонконг – 749 балів;
4. Сінгапур – 747 балів;
5. Сан-Франциско – 742 балів;
6. Чикаго – 740 балів;
7. Лос-Анджелес – 739 балів;
8. Шанхай – 738 балів;
9. Шеньчжень – 732 балів;
10. Франкфурт – 730 балів.

Додаток Г

Обсяг прибутку, що утримується ТНК США на офшорних рахунках

